

EXAMEN
FVCO RV M.
PSEVDO-CHYMICO-
RV M DETECTORVM

ET
IN GRATIAM VERITATIS AMAN-
tium succincte refutatorum,

AUTHORE
MICHAELE MAIERO,
COM. PAL. EQ. EX. MED. D.

FRANCOFVRTI
Typis Nicolai Hoffmanni, sumptibus Theodori de Brij,
ANNO M. CDXVII.

EPIGRAMMA AVTHO.

R I S.

Tanta apibus vegeto feruet sub pectore virtus,
Vt malint rigida succubuisse neci:
Ignauos quam non cieant ad praelia fucos,
Aut negligant pigrum sternere clade pecus.
Ex raptu siquidem viuunt spoliisque fauorum
Tam viles animæ luxurieque tument.
Diuitibus loculos pradantur, scriniaque are,
Vaniloqui Chymicæ qui nihil artis habent.
Lingua manusque dolis instructæque arte nocendi
Omne scelus versant pectore, reg₃ probant.
Hoc genus aucupii tantis est furibus, aurum
Vt capiant, furnos illice fraude struunt
Qui, volucres cacas ceu noctua in amite sistit,
Nequitia teneant mente oculisque rudem.
Dum deceptus erit, si quis sibi credulus, & mox
Captet, quas aliis ipse spopondit, opes.
Hic habet in cornu scænum, quem sponte caueto,
Hic niger est Cadmi frater & Orcus hians.

CLARIS.

CLARISSIMO, VIR-
TVTE, DOCTRINA, INGE-
NIUQUE TROPHÆIS NVLLI SECVNDQ

DN. IOACHIMO HIRSCHBERGERO,
Vtriusque Medicinæ Doctori, Chymia
veræ studiofissimo, amico suo
fingulari

D.D.

MICHAEL MAIERVS D.

ON est dubium, vir Clarissime,
quin multis inoportunus vide-
ri possim, quod ad te negotiis
grauissimis præoccupatû, Ex-
amen fucorum Pseudochymi-
corum transmiserim & quasi

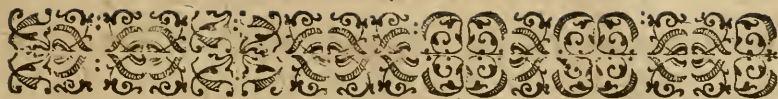
ex abrupto proscripserim, cum notorium sit,
eiusmodi insecta quamplurimis, imo toti fe-
re mundo, plus satis molestiæ creare & in terre:
Etsi enim spiculis orbi videantur fuci, tamen

A 2 agili-

agilitate volatus, prædatoriâque audaciâ animati sæpenumero obruunt apiculas fauis suis incumbentes, easq; mellificio exuunt & spoliant, vt ab experienciâ patet : Verum, quo animo id factum & consilio, si illi censores, tuq; ipse, me audiueris, non est cur timeam, quod hac de causa sis succenturus : Cum aliquando in Anglia paucis ab hinc annis non nihil bilis in eiusmodi fucos Alchymicos, aut potius Pseudo-chymicos, collegerim, nõ potui quiescere, quin eorum delineationem, calamo arrepto, instituerem, tum vt animo meo protẽpore indulgerem, tum vt bonis omnibus hanc quasi facem incenderem, ne facilè in tenebri-
 cosis illorum cryptis pedem lapidi, aut verticem trabi illiderent, hoc est, se circumueniri ab illis hirudinibus & crabronibus (qui non solum sanguinem, opumque substantiam exugere, sed & dolores acerrimos animo corporique infligere tentant) paterentur : Hoc quicquid est opusculi, cum ad manus quorundam perueniret, flagitârunt illi, vt id publici iuris facerem

facerem, typisque committerem: cui proposito, cum nulli honesto nocere, plurimis autē prodesse, imò haud paucos ad decipiendum alios intentos cohibere & emendare, omnes vero ex æquo maleuolæ voluntatis patefacere possit, refragari nec debui, nec volui. At enim uero cum sine patrono eiusmodi, qui discernere sciat, quantū distent æra lupinis, foetum tam tenellum, fortè etiam multis inuisum & Iunoniis odiis prægrauatum, luci committere nefas visum sit, elégi mihi talem & tatum, qui illi pro tutela sufficiat. Quemadmodum enim pictores suas tabulas, quas pinxerunt, transmittunt non ad cæcos, sed acutum videntes, iudicioque in eo genere præstantes; Sic ego non ad Chymix rudem & inexpertum, sed ad te peritissimum artificem hosce meos nauos & nugas ablêgo, tum vt à fucis veritatem mecum defendere, vt haftenus es solitus, pergas, tum vt tuas gemmas & flocculos chymicos (Glauci & Diomedis permutacione) eliciam, & cum amicitix firmioris vincu-

lo obtineam: Tibi, inquam, hos lurcones, seu fucos pseudochymicos, deridendos, & prout meriti sunt, tractandos propino & obfero, qui Examini huic vt testis & Arbitæ æquissimus adsis, imò præsis, ne cuiquam iniuria, quod nolim, fiat: quos vt omnibus bonis exosos & præcauendos æstimabis, ita me inter tui (vti & ego te vicissim inter mei) amantissimos imposterum numerabis: Vale, Dabam Francofurti ad Moenum, Mense Septembri Anno 1616.

PRÆFATIO AD
LECTOREM BE-
NIGNVM.

Vos, benigne Lector, communiter vocamus genus illud apum, quod ociosum existens & deses aliena depradatur aluearia; aut pro colore quocunque fictitio, haud genuino, neuis deformib. corporis palliandis congruo: atque hinc pro dolis, fraudibus & deceptionibus quibuscunque usurpamus. Nos ad primum illum modū respiciētes pseudochymicos aptefucos dici censemus, cum velut ignaua pecora alienas expensas & opes consumant. seque imposturis & mendaciis in diem sustentent: Eorum autem colores & frustraneos labores, quos ad inescandos imprudentiores se perfecturos vanissimè promittunt, ad secundum nominis eiusdem usum collimantes, sic quoque dici posse arbitramur: Quid enim genuini aut veri expectabis ab illis, qui ad decipiendum alios faciem & rem suam omnem componunt: qui nihil veritatis profitentur, nisi cum se mentiri egregie asserant, & e contra, nunquam grandiora mendacia spirant, nisi cum se vera dicere peierant. Habent autem hi fuci primo aspectu non nihil cum veris apibus seu artificibus chymicis commune, ita ut ex bombo vel strepitu vocali vix ab illis dignoscere possis, hoc est, ut vix exprimis vocibus de ARCA NO philosophico & MAGNO LAPIDE antiquorū per strepentibus, inter hos & illos discernas: Verū si probè animaduertes, in p'eriisq. tamē differentias diagnosticas illorum perspici-s, quibus à veris artificibus magis distant, q̄ contrarium à suo contrario, aut nigrum ab albo: Has ut aliquo modo delineemus

(nam

(nam omnes exacte depingere est omnino impossibile) in emolumentum & precautionem filiorum doctrina, quo sese ab hisce Harpyis & Sirenibus Vlisseo & sagaci ingenio præmuniant, aliquot species fraudum & fucorum, partim ex aliorum libris desumptorum, partim ex communi fama & querela haustorum, producemus & refutabimus: Ex quibus non erit difficile de multis aliis deceptorum inuentis, quæ iam nec nomine nota sunt, & in dies noua ab illis depromuntur in usum, iudicare & sententiam ferre. Tu quisquis es, benigne lector, ex dictis dicenda & ex paucis multa percipies, & artem omnium diuinissimam, Chymiã, ab impostorum fucis & nugis ingeniose discernes: Non enim arti innocentissimæ asscribendum est, quod tot prædonum & raptorum iniuriis sit exposita, sed potius horum inoportunitati & audaciæ nequissima, quæ veluti muscæ omnibus splendidis & politis rebus insidere, easque pro libitu suo infectas reddere exoptant. Vale.

EXAMEN FVCO- RVM PSEVDO-CHYMI- CORVM.

QUOD Poetae antiqui de suo HELICONE fixerunt, quod ex diuersis hominum generibus ad eius apicem tendentibus paucissimi eo, quo destinarent, perueniant, multi in medio hæreant, desperantes ad summa ascendere: Maxima autem pars, ad radices imas subsidens, ne cogitet quidem pedem altius efferre, id de Chymica arte reuera absque vlla translatione aut figura intelligi debet: Est enim HELICOMONS Bæotix, non procul à Parnasso, Musis sacer, in quo LAPIS ille à Saturno pro Ioue deuoratus, eiectus, PRO MONUMENTO perpetuo seruatus est, vt testatur Hesiodus: Ad hunc LAPIDEM videndum & pro summo miraculo amplectendum contendunt ad dictum montem multa hominum millia: verum vix vnus ex myriade ad istum peruenit, ceteris, vt ante relatū, circa media & ima occupatis: Causa vero tam difficilis adscensus in hunc montem est multiplex, de qua alias. De artificibus, qui euctis difficultatibus omnibus verticem superarunt, dictum est in SYMBOLIS AVREÆ MENSÆ: Illis, qui circa media latera morantur, & viam ignorant, cui insistant, VIATORIVM, instar Ariadnes Philosophicæ, dicauimus, vtpote Philosophis & doctis viris, qui extra septem illas portas, seu Montes Planetarum non euagantur: Cæteri, qui ad infima loca abiecti, circa planitiem existentes, partim otiosi lurcones, pigrique ventres, partim nebulones ineptis nugis & dolis satagentes, excurrunt in aliorum res & bona genio prædatorio,

aut certe ingenio proditorio, ad hunc tractatum referuati sunt: *Primis* gloria & honos pro artis documentis, veluti didactron debitum, cessit: *Secundis*, Instrumentum vel filum non inconcinnum ad artis penetralia viam monstrans à nobis administratum est, vt quasi à carceribus ad calcem, ab initio ad finem, feliciter perueniant: *Vltimis*, vt pote fucis admonitio & castigatio in *E X A M I N E* præscribitur: *Fucos* autem eos omnes vocatos velim, non qui in arte simpliciter errant & decepti sunt ab aliis, sed qui alios animo decipiendi inuadunt, tentant, irretiunt & fallacis captant, sua cum utilitate, & illorum damno: Quod genus hominum cum tam Rei publicæ, quam Chymicæ sit valde noxium, inprimis agnoscendum & præcauendum erit. Maxime autem indiscreti sunt illi, qui omne Chymicorum nomen cõfundunt, & vel hos pessimos nebulones cum viris probis & doctis, qui absque alterius noxa arti omnium præclarissimæ operam & laborem impendunt, exæquent, aut econtra innocuos cum nocuis, salutarès cum pestiferis, doctissimos cum indoctis & optimos cū pessimis deiciant, quasi nulla sit differentia inter virtutem & vitium, honestatem & dedecus: Hi enim, qui ita iudicant, omni iudicio se priuatos ostendunt & parum differre à stultis, qui cum videt se aut alios acie cultelli læsos, in omni vita eodem abstinent, ita vt potius ossa arrodere dentibus, instar canum, quã culro vt gaudeant. Verum quis damnabit ignem & aquã, quod interdum maxima damna ea elementa quibusdam inferant? Quis proscribet omnia Alexipharmaca & medicamentorum auxilia, cum nonnunquam non conferre, imo & obesse soleãt, si illorũ non dexter adhibeatur vsus? Prudẽtis est discernere inter bona & mala, inter legitima & illegitima, inter vera & falsa: qui secus fecerit, iniqui iudicis partes sibi vendicabit. Nullus, vt opinor, videt arua sua optimo tritico luxuriare, nihilominus sterili auena & lolio infalici intermixto, segetes bonas & vtiles cū hec bis inutilib. pessum dabit & in fimetũ vertet, sed triticum à paleis & mixturis aliis, vt decet, separabit, nẽpe triturando duris & ventilando leuib. quibus duob. mediis id quod hominum vsibus & panificio referuandũ sit, à straminibus & paleis segregabit. Eodem modo in hac arte magnus est prouentus Pseudochymicorum fucorũ, qui licet sint pessimæ voluntatis, nullius fere doctrinæ & morũ impurissimorũ tamen adeo habitu, ornatu & sermone magnificos interdũ se mentiuntur, vt omniũ oculos in se conuertant, & pro veris Chymicis habeantur, etiam illis, qui ar-

tis ap.

ris apicem attigerint: Hi postquam Principibus aut aliis diuitibus se insinuant, omnes vere doctos p. æte contemnunt & flocci faciunt, donec tandem ex sceleribus & dolis agnoscantur pro pessimis nebulonibus: An hic e. it conueniens, omnes Chymix deditos cum iam dictis vnus farinae æstimare? An liceat hoc arti imputare, quod artifice non vero, sed laruato & personæ non bonæ ascribendum sit? Neutiquam arbitror. At *quomodo discernam*, inquires, *inter hos & illos*? Nam sunt, *Qui* Curios simulant & bacchanalia viuunt: Sunt, qui impurissimis vitiis scatent & extrinsecus pro optimis agnoscentur: Alij arte experimentis & rationibus indubitatis asserunt, qui tamen deceptores tandem inueniantur: Nonnulli diuitiis videntur abundare & artis Chymicæ fructibus frui, qui tamen rem vel furto vel fraude alia sibi compararint, vt sese vulgo ostentandos & admirandos præbeant, qua absumpta, & habitum & solum vertunt: Sunt enim illis quasi auri aucupibus noctuæ multæ, vestes ornatae & preciosæ, aurea & argentea instrumenta, annuli, catenæ, famuli frequentes, præ reliquis furni artificiosi plurimi in Laboratorio, omni genere supellectilis instructissimo: His insidiantur auro alieno, quod acceptum transmutant in delicias corporis quascunque, atque sic quasi circulatione quadam semper nouum aucupantur: *Quomodo*, inquis, *ab his præcauebo mihi*: Facilius erit à prædonibus & furibus se intactum & immunè præbere, quam ab eiusmodi bládiloquis deceptoribus, Alchymistis proprie dictis, qui quoscunque oculis aut manibus attigerint, peius Martis & Psyllis fascinare solent & extenuare: Hæc est nostræ descriptionis occasio & summa, propter quam suscepta est, vt nimirum eiusmodi fucos suis coloribus exornem & omnibus bonis deridendos, aut potius digito notandos exhibeam, vt ab istis, tanquam fœnum in cornu gestantibus, & nigellis Cadmeis fratribus eminus abstineant & se tuteantur: Quæ prouincia licet ardua & fat dura videatur, quia malorum quorumcunque inuidiam potius, quam gratiam bonorum auctori concilier, tamen quia cum artis honore & artificum verorum commendatione coniuncta sit, siquidem videam, vix nullam, nisi obiter, hanc telam texuisse, à me qualiscunque sit, non repudiari debuit.

Nonnulli antehac verum artificem Chymicum satis depinxerunt, inter quos Geber & alii recentiores, ex quorum scriptis collatione facta liceret de Pseudochymico facile iudicare: At cum multa

requisita ad artis cognitionem spectantia & veris necessaria interdum quoq; à falsis vsurpentur, ac præterea his sui doli & imposturæ multiplices absque numero inseruiant, vbi vna probitas & veritas illis sufficiet, hinc necessum fuit, non saltem *generalem* ex contrariorum doctrina cognitionem de fucis huiusmodi repetere, sed magis *specialem*, qua eorum deceptorix viæ & diuerticula erronea præcludantur, instituere: Inter reliquos Albèrtus Magnus in tractatu secretorum à Sophisticis deceptionibus artificem magis specialiter dehorrat. (licet breuiter) dum inquit: *Non sis deceptor gentium: quia qui decipit fratrem suum, decipit animam suam & corpus suum, & amittet Deum & mundum: similiter caue, ne in rebus Sophisticis cor tuum mittas: quia nullum proficuum in illis inuenies, sed potius damnum & famam malam, & in miseriam & paupertatem deducent te: quia non inuenitur in re, quod in ea non est: quia illa est summa Sophistica, qua vocatur primus ordo secundum Geberem, & non fuit facta, nisi vt perfecta scientia esset magis obscura: quia multi sunt in mundo cupientes plus vnã dealbationem vel rubificationem Sophisticam, quam opus perfectum, & hoc totum propter longitudinem temporis: & quia videtur istis deceptoribus euntibus per vnuersum mundum, in paucis diebus posse dealbare Venerem & rubificare Lunam, propter magnam cupiditatem, quam habent & instigationem diabolicam, veram scientiam & perfectionem dimittunt: Et quia cum imperfectum oportet omnino corrumpi, ideo dices, quod omnes illas Sophisticationes oportet corrumpi, & hoc totum est certum. Quare rogamus ac etiam præcipimus, vt nullus sapiens in rebus Sophisticis ponat suam intentionem: sed sicut nos fecimus, ita etiam & vos facite. Hæc Alberrus: Vt itaque artifex verus iuuatur naturæ bonis, ingenio, assiduitate, lectioe, operatione, libris, libero arbitrio, diuitiis & sumptibus: ac commendatur temperantia, pietate, probitate, vigilantia & varia doctrina: Ita Pseudochymicus contra luxuria, impietate, improbitate, pigritia & tenui eruditione agnoscitur, licet reliqua interdum possideat, quibus verus iuuatur.*

1. Diuidemus autem omnes huius notas in quatuor differencias: quarum prima est: Quod artis illius, quam profitetur, nullam vel exiguam habeat cognitionem, tum Theoria Philosophica, tum praxi manuali destitutus.

2. Secunda, quod autum multum pro pauco, artem optimam pro vili precio, ac illud, quod nunquam fecit, pro factò, quod nunquam sciuit

Diuisio nota
rum Pseudo-
chymici fu-
ci.

3.

sciuit, pro scito, quod non habuit, pro iam ante possessio, sed modo non præsentem, polliceatur: hoc est, quod pauper diuiti opes, quas ipse non habet, pro huius, quas habet, contra naturæ, rationis & experientia ordinem promittat.

Tertia, quod magis ostentationi vulgo factæ, quam simplicitati secretæ, magis ceremoniis externis, ad rem parum spectantibus, quam rebus ipsis deditus, magis vitiis, quam virtutibus, magis mendaciis, quam veritati, mancipatus sit.

Quarta, quod dolis, imposturis, circumventionibus & fraudibus illicitis, imo furtis & aliis sceleribus pollutus suas operationes ad inescandos homines & fidem suis rebus impetrandam instituat, & tandem exitu ipso vel fuga inhonestissima se deceptorem declarat.

Hæ quatuor notæ fere in omnibus Pseudochymicis concurrunt & rarissime solitariae apparent: quarum duæ cum ante operationem cuiuscunque non inerti ingenij innotescere possint, illæ in primis, utpote in ordine priores, obseruandæ veniunt: Reliquæ duæ, nempe tertia & quarta, quamprimum operationi vel experimentationi suæ artis manum adhibuerit, sese quoque produnt, & authorem ex opere, causam ex effecto demonstrant: Nunc de singulis his quatuor notarum differentiis specialius agemus.

DE PRIMA NOTA PSEVDCHYMICI FVCI.

Pseudochymici plerunque non sunt ex illis, qui omnem vitam & operam suam bonis artibus & literis addiscendis impertuerunt, sed quasi forte fortuna & per transcursum ad hanc sacratissimam scientiam, illotis, quod aiunt, manibus & pedibus, conuolant, non aliter quam scarabæi in Mense Martio ex diuersis partibus, quasi magnetica vi contrahuntur in Equina Scyuola: quibus odoratu perceptis & inuentis vnice gaudent & inhærent, eoque donec se amplius tegere nequeant, tum hunc aceruum nimis tenuem relinquentes ad alium propinquiorem & grandiosem se conferunt, quo ventus & fortuna ipsos deportarint: Cum enim vel vitam otio & luxuria hucusque contriueint, donec annis pannisque sint obstiti, vel alias officium vel opificium sat honestum, cui pius addicti fue-

rant, ex incuria, pigritia aut aere alieno reliquerint, atque ante vel
 tum in librum vnum aut alterum Chymicum manuscriptum aut ty-
 pis vulgarum materni idiomatis inciderint, inque eo pagellas ali-
 quot euoluerint, non diffidunt, quæ ibi ad literam scripta sunt, se
 suo ingenio penetrare & manu perficere posse: Sive itaque sui similes
 magistros habuerint in tractandis illis vulgaris Chymix seu Alchymix
 operibus, siue ipsi ex sese prima rudimenta hauerint, perinde est:
 Videbis ex hoc homuncione, qualiscunque ante fuerat, factum pe-
 ritissimum, si diis placet, Philosophum, ex cerdone doctum, pau-
 perissimo re, ditissimum spe, qui nil nisi sanctum lapidem loquatur, ni-
 si albificationes, rubificationes, cementationes, distillationes, subli-
 mationes, & eiusmodi innumeras loquendi formulas breuissimo tē-
 pore cognitas ebuccinetur: En primam transmutationem in ipso ani-
 maduertes, qui ex aurifabro auri confector, ex phamacopæo medicus
 Chymicus, ex barbitonfore Paracelsicus arrista, ex decoctore patri-
 monii proprii, decoctor auri & alieni: Ex mulo-medico seu veterina-
 rio veterator subtilissimus, ex homine nequâ nequissimus bipedum
 euaserit: Atque in hæc omnia facilis & pronus sua quasi natura vide-
 tur, utpote cereus invitium flecti, indeque sibi ipsi admirabilis factus,
 qui acutissima sui ingenii acie abditos processuum sensus, aut Chy-
 mix mysteria obscurissima peruadat & transpiciat.

Verum etsi eiusmodi artis sæx (non artitex) sibi ipse persuaserit, sese
 perfectum in arcanissimis Philosophix Chymicæ theorematis, ta-
 men nos demonstrabimus, ipsum potius pascendis onibus aut Ca-
 melis (vt senior loquitur) præesse posse, quam Physicæ minerali ope-
 ram impendere: magis aptum stabulis & aratris, quam Tabulis Sma-
 ragdinis & Hamuelis, artibusque tractandis haberi: Philosopho-
 rum dicta de artifice idōneo citare, esset res perfacilis, at nimium se-
 fe extendens.

Quocirca breuitatis studio saltem potiora artificis requisita in ge-
 nere colligemus, cumque iis, specialibus authorum testimoniis omis-
 sis, nostrum hunc, ex semetipso ortum, Ephemereum doctorem Chy-
 micum comparabimus & parallelum instituerimus.

Oportet sane artificem verum, aut qui ad veritatem Chymix pro-
 pria doctrina consequendam aspiret, non esse vulgariter eruditum,
 quod patet ex hoc vnico Philosophico dicterio, quod sic habet: *Astro-
 nomia & Physices scientia omnibus legentibus patens est, nostra autem ars non
 nisi*

nisi à sapientibus sciri potest, teste Rosino ad Euthic. Constat autem quam late se extendat, *Astronomia & Physica*, quod nimirum illa non abiq; duabus alis *Geometria & Arithmetica*, præcognitis & habitis addisci possit: Quæ duæ scientiæ fundamentales *Matheseos* omnibus vel leuiter doctis cognitæ esse debent, adeo vt Plato nullum discipulum in Scholam suam admiserit, qui non mathematicis disciplinis satis instructus fuerit: Hinc auditorio suo hoc Epigramma seu edictum præfixit: *ὄνδεις ἀγεωμέτερον ἐπισίτω*: Et Xenocrates ad eum qui neque *Geometria* nec *Astronomia* imbutus ludum suum frequentare cupiebat, *Abi*, inquit, *etenim ansis & admixculis Philosophiæ cares*: Quod si itaque *Geometria & Arithmetica Astronomiæ*, atque hæc simul *Philosophiæ*, quæ *Physica* statutui, necessariæ sint, *Physica* vero ipsa vna cum *Astronomia* cuiunque nota esse possit, *Chymia* saltem, vt ante dictum, sapientibus, patet hanc vltimam cæteris omnibus esse longe difficiliorem. At quibus proprie artibus & dotibus artificem eiusmodi præcellere debere, antequam se *Chymia* inquisitioni dedat, quæres? Sane multiplicibus.

Ingenio sit non stupido, sed docili: non tardo, sed subtili: vt inter possibilia & impossibilia naturæ & artis siue mentis impetu discernere possit, nec semper literæ nudæ, imo rarissime adhæreat: *Memoria* polleat & imaginatione, cui tamen absque intellectus discursu non nimium tribuat aut indulgeat: *Iudicium* seu intellectus patiens de his omnibus calculum det aut neget: Tantum quo ad animæ bona: quo ad corporis & fortune, sit patiens laboris, membris integer & validus, satis opibus instructus.

Verum cum quilibet non sit adeo degener, etiamsi stupidissimus, qui non sibi omnia iam dicta tribuat & ascribat peculiari quadam indulgentia & adulatione, cum de propriis dotibus, non de alienis, iudicium ferte possit, & quantum ipse nouit, non plus, imo longe minus, alium quemcunque nouisse, imaginetur: Hinc ex certis terminis & diagnosticis discernet suam eruditionem: Absque omni dubio, qui velit & speret ex doctrina propria indagare hæc artem & non tumultuaria quadam materiârũ experimentatione, ille opus habebit artibus dicendi & linguæ, quarum ambitu ars *Chymica* cõprehenditur: ac inprimis *Poetica*, quæ de nullo alio subiecto, quam de *Chymicis* allegoriis & figmentis primitus introducta est, quæ admodum in nostris

Chymico necessaria.
Poetica.

Hieroglyphicis per omnes libros & fabulas demonstrauimus: Nã qui cor-
ticem

ticem rerum inclusarum non penetrat, is minime ad has perueniet, sed semper hærebit in superficie & literali interpretatione, quæ etiam si satis nota esset, tamen non prodesset, nisi & figuras & allegorias, seu metaphoras dicendi, quibus sæpissime vtuntur authores, omnes perspectas habeat: Has non solum *Grammatica* & *Rhetorica* supeditat, sed & *Poetica* & *Philologorum* lectio assidua, qui saltem circa subtilitates verborum occupati Crisin suam in omnium dicta extendunt. Adhæc *Logica* seu *Dialectica* cum omnibus suis partibus artificem latere non debet, cum & ratiocinationes & argumenta rerum inde depromantur & iudicentur.

Grammatica
Rhetorica.

Logica.

Vt primum
instrumentum.

Has quatuor itaque artes, quasi triuiales Artifici vero futuro maxime necessarias dicimus, quæ sint quasi bases cæterarum omnium, de rerum essentiis agentium.

Iam consideretur *Pseudochymicus*, qui Herculeos labores suis humeris æquales existimat in indagando *ARCANO* Physico, quantum excellat in his artibus puerilibus: Vix latinum sermōnem ipsum calere senties, ita vt perperam eo vtatur, ac non nisi corrupte, tantum abest, quod omnium verborum vires, vsus & metaphoras apprehendat, quæ cum sint numeri infiniti, hinc nihil aut parum de mente authorum intelliget, cum vocabula in communi sensu vix percipiat: Verum hi secuti sunt satis, se in linguis apprime versatos esse, cum vnum aut alterum verbum semilatine respondere ad interrogata possint, existimantes, arcana artis non in verbis Romanis delitescere, sed in quacunque lingua vulgari: ideoque nil aut parum conferre cognitionem linguarum aliarum, nec artes illas dicendi: atque hinc non putant esse docti viri quicquam sapere de rebus Chymicis, sed has saltem spectare ad sese, & ad suos socios, Alchymistas, hominum pessimos: Sed falluntur in hoc, vt in aliis rebus omnibus: Nam ex consensu omnium Authorum captanda est veritas: At consensus ille non animaduertitur alicui, nisi exercitato in linguis prædictis & artibus dicendi, quæ cum desint *Pseudochymicis*, primum Instrumentum & præcipuum illis deesse creditur, hoc est, manus vel ansas veque aures, quibus res tectas detegere & oblatas capere deberent.

Deinde sunt aliæ disciplinæ Chymico magnopere necessariae, ad intelligendas res, quæ pro similitudine adducuntur ab authoribus: Tales sunt antedictæ scientiæ, *Geometria*, *Arithmetica*, *Astronomia* & *Physica*: Præter omnes autem *Medicina*: Ex his enim scientiis & artibus au-

2.
Geometria.
Arithmetica.
Physica.
Medicina.

bus authores fere omnes suos loquendi terminos desumunt & allegoricas traductiones, quibus non intellectis, obscuritas remanebit in mente veritatem sub illis latentem indagantis: Nam quoties meminerunt de cœlestibus signis, motu Solis & Lunæ, Ecclipsi & similibus? Quoties materiæ primæ & reductionis in eam, generationis & corruptionis, seminum vegetabilium & animalium & eiusmodi innumerorum mentionem fecerunt? Imo nihil in tota Physica seu natura rerum, nihil in tota medicina vel præceptorum, vel axiomatum, causarum vel effectuum, occurrit, quod non Chymia sibi accommodet mutuo ab illis desumptum: Ergo qui hæc omnia ignorabit, destituetur secundo instrumento ad Chymicæ veritatem capessendam necessario. At hæc omnia tam longe absunt à mente Pseudochymici, vt ne somniet de illis, nedum aliquid certi aut veri apud se animo præconciat: Hinc Philosophi dicunt, quod absque notitia harum scientiarum ad sacram Chymiam accedant, vt asini ad fœnum, nescientes ad quid rostrum portigant: Imo quod similes sint sagittatoribus cæcis, qui auiculam exiguam, cuius vix tinnitum audiunt, se eminus transfigere posse sperant, at frustra.

Tertio præter iam dictas scientias sub Philosophiæ aut medicinæ ambitu comprehensas, sunt adhuc aliæ, futuro Chymico non solum vtilissimæ, sed perquam necessariae, nempe *Docimastica* illa, quæ inquit per ignis magisterium minerarum & metallorum mixturas & valores, hoc est, quæ docet Examina metallorum omnium instituenti per Cineritium vel cupellam, quartationem seu aquas fortes, cemenium, antimonium, & eiusmodi alia: Item quomodo fiant & eorum colores seu tincturæ, smalta dicta, quomodo opera figulina & vitrificationes illorum, quomodo pictorum & tinctorum diuersi colores, quorū alij sunt corporei, alij quasi spirituales: alij mixti & compositi ex aliis, alij simplices: Aurifabrorum quoque opera & fabrorum quorumcunque metallorum debent esse non incognita: Hæc & his similia cognitionem Chymici valde augent & iudicium roborant, ne tam facile aberret, quam alius harum rerum nulla notitia suffultus: De omnium horum scientia Pseudochymicus rarissime est sollicitus, & si forte quid manualis istius operis viderit aut cognouerit, causas tamen eius, ex defectu discursus, certissimas rimari non potest: Vnde tantum est, quam si non sciret: Aut si sciat, ad suos &

3.
Docimastica: & alia artes huic conuenientes. Tertium Instrumentum.

praxin indebitam transfert: Atque sic ipsi deest tertium instrumentum, coadiuuans eius actiones & theoriam.

4.
Natura mineralis inuestigatio & cognitio.

Quarto superest *natura mineralis consideratio*, quæ domi cuiquam non obuenit: Cum expedire artifice plurimum videatur, si peregrinationes suscipiat ad cunabula metallorum perfectorum & aliorum, vt multa videat & audiat sub terris & in illis locis ab operatoribus, quæ nunquam legere potuisset, & si legisset, non tamen intellexisset aut credidisset: Hæc contemplatio multum iuuat ingenium artificis, vt intelligat causas naturales generationis metallorum quorumcunque, & in quo perfecta ab imperfectis differant, & in quo conueniant: Hæc fuit causa, cur antiqui finxerint Lynceum quendam tam acri oculorum acumine, vt ad intima metallorum loca penetrare poterit, & obseruare, vbi aurum & argentum lateret, ex quibus mineris, quomodo, cresceret, veluti Augurellus ex historicis vetustis canit: Nullus enim alius per eum intelligitur, si ad suam veram fictionis originem (cum historia non sit) transferatur, nisi Chymicus artifex, qui contemplatur naturas metallicas sub terra crescentes & secundum eas artis imitatricis documenta dirigit: Vnde dicitur quoque *notissimam conspexisse Lunam, primamque eodem die in signo Arietis*, quod paucis mortalium contigit: Quæ verba non historice (vt multi falso putant) sed allegorice capienda sunt, vt pote verissima & non exignam artis partem declarantia: Talis omnino Chymicus est, at Pseudochymicus, qui nullam generationis metallicæ cognitionem oculo tenus hausit, nisi forte superficialem, quæ ipsi non multum, cæteris absentibus, prodesse poterit: Nouit absque dubio omnia metalla ex argento viuo & sulfure ortum ducere: Verum interim non inquirat, quale illud sit argentum viuum & quale sulfur, vnde aurum generetur: Hoc sciat, non esse hæc vulgaria, sed metallica, & vnum ex altero educta medio sulfuris corruptibilis & separabilis & tanquam patris seu ignei fomitis, qui sulphur metallicum procreat & incendat: Quæ omnia cum antedictis collata artificem eiusmodi denotant, quo ad mentem & corpus, qui habilis sit, vt in eum artis cognitio cadat: non quod hæc omnia sint de artis essentia & necessitate, si ab alio discatur & per experimentum habeatur: Tum enim ocularis demonstratio plus est, quam hæc singula dicta aut dicenda: Verum hic nobis sermo est de inquisitione artis per propriæ indagationis modum, non per alienam experientiam; Hinc Geber in sua

summa cap. I. Sed scias, inquit charissime quod qui principia naturalia in se ipso ignorauerit, hic iam multum remotus est ab arte nostra: Quoniam non habet radicem veram, supra quam intentionem suam fundet: Et qui principia sua sciuerit naturalia, & causas mineralium omnes, nondum tamen adeptus est verum finem & proficuum huius artis occultissima. Habet vero faciliorem aditum ad artis huius principia, quam cui ignorantia cadit super intentionem eius de modo huius nostri operis, & hic parum remotus est ab artis introitu: Qui vero sciuerit omnium principia & causas mineralium & generationis modum, qui ex intentione nature consistit, parum quidem aufertur ab eo de operis complemento, sine quo tamen non potest scientia nostra perfici: Quoniam ars imitari non potest naturam in omnibus operibus, sed imitatur eam, sicut rite potest. Hæc ille: Quæ singula de Theorica Philosophiæ huius parte intelligenda sunt, in qua Pseudochymicus parum aut superficiale quid nouit, ideoque vno quasi oculo orbatus est hac in parte: At vereor, quod & altero non multum videat, qui praxin versus dirigitur, atque sicut alpa cecior sit: In praxi vero quas operationes ille exercere potest? Sane non Philosophicas, sed deceptorias, & ad artem non magis spectantes, quam stramina & paleas ad medullam tritici: Sexcentæ sunt furnorum, vasorum, vitrorum, calorum, species: non pauciores calcinationum, distillationum, sublimationum, fixationum, incerationum, reuerberationum, circulationum, solutionum, descensionum, mixtionum, coagulationum, & similibus modi: Quis nunc enumeret materias omnes vegetabiles, minerales, metallicas, salia, sulfura, corpora, mercurios, spiritus? Quorum omnium cum magna varietas, etiam simplicium per se, hinc cum inter se alternatim & multipliciter misceantur, operationum illarum numerus immensus procedet: Ex his quædam eligit Pseudochymicus, quibus se exerceat, aut intentionem suam exerat & in actum ducat: Verum Lullius ex Theor. test. cap. 66. respondeat illi, vbi inquit: Item nisi habeas intellectum proprii modi operis natura & ponas te ad distillandum, & credas bene facere cum illa, consumeres prius totum vitæ tuæ tempus, etiam si per mille annos haberes viuere & semper distillares, antequam duceres ad bonum quatuor Elementa, nisi primo eorum cuiuslibet per se intellexeris virtutes, & postea omnia sua signa bene cognoueris in suis mutationibus, quæ fieri non possunt sine propriis instrumentis: Atque sic primam notam Pseudochymici fuci factis euoluimus.

D E S E C V N D A N O T A P S E V D O C H Y -
M I C I F V C I .

Sequitur secunda, quæ est fundata supra iam dictam, & est *promissio*
vanissima & mendacissima earum rerum, quarum apud ipsum est summa
 I. *inopia*: Quid vero promittit? **A**VRVM multum pro pauco: Anne hoc
Aurum mul- tum pro pau- ridiculum, si non stupendum miraculum est? Quod ille qui nihil ha-
 bet, de eo, quod non habet, magnam copiam promittat alteri, qui
 eius tantum habet, vt aliqua parte carere possit: Qui ligna in syluam
 portant & ex pumice aquã pctunt, ridentur non immerito, & habentur
 pro stultis vbique: At vter ex his, Pseudochymico & ei credulo,
 infanior? Ille, arbitror, qui aliquid dat, vt nihil recipiat, non qui nihil
 dat & aliquid recipit: Quomodo hicho muncio alteri magis fauet,
 quam sibi? An non quilibet proximus est sibi ipsi? Cur non illam co-
 piam faciat prius sibi, deinde alteri, si placuerit seruire, absque ta-
 men mercede? At Responsum est in promptu: Quia ipse non habet
 sumptus, vt tantam rem in effectum ducat, quam iam pridem fecit,
 sed dissiparit vel amiserit, vti iam de nouo facere cogatur, cum ex-
 pensis destituatur: Atque hanc esse causam, cur alterius sumptibus
 eandem rem perficere cogitet: **V**erum admitte, vt paucis tibi respon-
 deam: Dicis, te non habere sumptus, hoc facile credo & pro indubi-
 tato accipio: Vt tantam rem præstes, quam ante fecisti, hic egregie
 mentiris: Tu enim nunquam eam rem fecisti, nec facies, etiam si sum-
 ptus vberissimi supersint: Cur igitur conscientiam tuam oneras men-
 dacissimis relationibus? An forte apud te concipis, te ante hac dece-
 pisse alium ingesto auro naturali, pro tuo factitio, atque ita per impo-
 sturas simulasse, quasi vnum aut alterum ducatum auri siue Drach-
 mam tua arte procuraris? Si hoc est facere, & non decipere, tum sa-
 ne fecisti, at fucum, non aurum: hic iuramentum tibi iuratus aheneus
 esto: sed iuramento nullus est locus apud illum, qui alterum iura-
 mento decepit, atque inde aliquid lucratus est: Hic enim iurat, vt
 decipiat, etiam negando, & lucretur tum, cum minime credatur lu-
 crari: iuramentum imponitur viris grauibus & fide dignis, & non il-
 lis, apud quos dolus præsumitur: Furi facilius esset peierando bona
 auferre à voluntario, quam à nolente vi, noctu, multis insidiis obno-
 xius ac ipsi suspensio: Nihil itaque iuramentum te excusat, sed po-
 tius

tius accusat, si absque causa repetatur: si fecisti, ut iactas, an non tantum retinisti, ut tute tuis sumptibus ipse denuo comparasses? Respondes, te habuisse satis magnam auri partem, quam naufragio, furto vel spolio amiseris: Quis hoc credat, quod tu ipse non credis? Qui te spoliavit magna auri portione, maius artificium præstitit in eo, quam tu polliceris alteri: quia ille, quod tu non habuisti unquam, tibi surripuit ipso facto, tu vero, quod non habes, alteri promittis de futuro: Quod si verum esset, te spoliatum ab altero, forte tibi contigit, quod in hoc versiculo promittitur: *Vae tibi, qui spoliatis, quoniam spoliaberis ipse*: Et, *Per qua quis peccat, per eadem punitur*: At lupo lupo vix insidiatur, nec coruus coruo, licet uterque raptu viaat: De prædatoribus & furibus hoc dicere vix convenit: Nam, ut quidam Philosophus dicebat, sæpe fures fures & prædones suis opibus exuunt, imo & vita, nempe magni parvis, ut lucij lucios: At te spoliatum non credo, quod spoliaris alterum, facile suppono.

Verum sunt alii huius scrtis, qui habent verisimiliores responsiones in promptu, cum vendunt magnam vim lapidis, nondum perfecti, una cum processu, proque eo millenos aliquot ducatos recipiunt: uti quidam Grassator notissimus vsu ipso factitavit: Dixit enim, sese eo perduxisse cum magno labore, ut ab alio perfici possit, non tamen absque labore, in quo cum hæcenus defatigatus fuerit, se malle aliquantulum quiescere & alteri pro certa pecuniæ summa concedere, ut & ille tanto Dei dono secum fruatur, nec hoc totum apud sese sepeliatur: Audi, quanta astutia cum mendacio coniuncta est: Quis non confideret huic homini adeo misericordi, ut de suo thesauro alteri magnum pondus pro exiguo precio, ut refert, impertiat? Quis non ipsi quietem post tantos labores largiatur: Quis non ei tantillum auri pro magna vi latente in lapide credat? sed quis ille? Nonne grassator & lupo? Imo deceptor & impostor, licet docentis potius, quam decipientis nomine sibi falso accomodet & torquatus incedat: Huic in fronte ascriptum deicit, *CAVE CANEM*: ne blandiloquace lingua plures falleret & in sua retia cogeret: Gramina tam luxuriosa non indigna essent, ut à messore sterneretur idoneo: ne anguis toties ibit abscederet, homini: b. lethalis: At heus tu: An non, ut fucus, solitus es depreddari oculos diuitum incautorum? An non per tot annos congeffisti argenti autique spolia in locum tuo nido non insalubrem, ut opinaris?

*His sub gramini-
bus la-
cet anguis.*

ris? An vnquam laboris quid tractasti, vnde ita defatigatus sis, præterquam quod mentem & omnes neruos intenderis ad decipiendum etiam cautissimos, si modo te audiant? Pudeat te, honestos aliorum titulos tibi assumere & pro larua vsurpare, cum sis pessimus nebulo: Quid tibi cum sacra Chymia est negocij, impostor, nisi vt sub eius nomine inuadas ipsius amantes? Linguam componis ad mentiendum, gestum fingis ad seueritatem, frontem perfricas ad audaciam, manus instruis ad dolos, habitum induis personæ non ignobilis, vt nobiliores decipias, atque sic optime instructus inuolas in imprudentes, à quibus sæpe magis oneratus redis, quam accessisti: Verum alius tua facinora ex te extorqueat, nobis in genere hic notissima perstrinxisse sufficiat.

Infallibilis itaque nota est fuci Pseudochymici, auro vendere aurum, certo incertum, paruo immensum: Cui si quis aurem præbeat, captus, si fidem adhibeat, deceptus est: Est enim contra omnem rationem, quod ille, qui tantam artem reuera sciat experimento probatissimam, velit eam vendere alteri pro mica panis, vel frustulo auri: si vero ignorat, idem est, tanquam verba dedisset & ventum ipsi vendidisset accepta pecunia: quod si vltimum ita est, tum pro vento deceptor nimium auri accepit, & emtor deceptus est: Si prius, tum vëditor: Leges ciuiles permittunt contrahentes emtione vel venditione se inuicem circumuenire, at ne precium dimidio plus datum vel acceptum sit, non quod hæ deceptiones sint legis diuinæ & approbandæ, sed ne hominum querelæ in infinitum crescerent & de lana caprina vel asini umbra sapius, quam de rebus magni momenti excitarentur: Si autem vltra dimidium iusti precij deceptio facta sit, datur beneficium teu exceptio tam emtori, quam venditori, dicta, vltra dimidium iusti precij: vide *notata in c. cum causa de emtio. & vendit.* Verum in his mercibus fucorum Pseudochymicorum nulla est proportio, dum hi dant verba & periuria pro auro: Quantum enim venti inanis pro drachma auri valeat æquiualente precio, non constat. Quid multis? Qui picem attingit, inquinatas manus reportat, qui hos fucos, loculos exenteratos.

Sunt, qui vendunt processus & libros de auro faciendo preciosissimos, quos vel precio, vel testamento, aut dono, si non raptu, acceperint, eosq; certissimos & infallibiles protestantur & iurant: at sibi non laborandos, vt pote præoccupatis alijs negocijs, aut in ea arte non fat peritis, aliasve ob causas; atq; hi ad eundem finem tendunt, vt an-

tedicti,

rediſti, nempe vt decipiant pro mercede, & dent nugas non caſſa nu-
 ce æſtimãdas pro auro, quo quis agrum emeret: Proceſſus illi ſunt au-
 thorum mendaciſſimorum vel ab iſtis facti, vel ab iis ſimilibus, ad e-
 mungendos pecunia incautos inuenti: Procedunt in infinitum extra
 veritatis ſemitam, quæ ſimplex eſt & vnica, nullis libris vel chartis ex-
 preſſa ad literã ſed ſemper tecta & veſtita palla multiplici, ne Actæon
 aliquis ſuperueniat, aut Tantalus prodat linguæ garrulitate, aut Ixy-
 on iactet mentis varitate: Quod ſi acciderit, aut nubes illi obiectas, ne
 quid videat, aut poma Helperidum ſubtracta, ne accipiat, vel capiti
 beluina cornua annata, ne percipiat ſtupore mētis, animaduertimus;
 Illorum fucorum *Recipe*, nihil aliud ſonat, quam *Decipe*, & doctrina le-
 na, proceſſus artis proſtibus eſt: quia illum proſtituunt, vt de cor-
 pore eius lucrum capiant: At quale eſt corpus? Succiplenum, naturale
 & ſanum? Nullo modo, ſed vlceribus, fucis & ficis, venenoſoq; conta-
 gio nõ ſolum deforme, ſed & peſtiferum: hoc eſt, doctrina illa nil do-
 cet, niſi damnum, nil ars niſi dolos, nil alchymia, niſi gemitus & ſtri-
 dorem dentium. Apage igitur & procede in inuia ferarum cum tuo
 proceſſu, ne hominibus inde lapſus, incautis fraus, imprudentibus
 diſpendium contingat: Non Baſiliſci oculi plus veneni de ſe iaciunt,
 quam horum fucorum pernicioſi conatus: ab illis cæci tuti ſunt, ab
 his, quo cæciores, eo magis infeſtantur: Noli me tangere vlcus eſt
 cancroſum, quaſi inſanabile, quia quo magis curæ admittitur, eo mi-
 nus perſanari creditur: Huic hoc malum à fucis eiufmodi inſiſtum
 aſſimilatur: quo magis enim tegas, eo melius: quo magis vulgo expo-
 nas, eo deterius: At quid faciendum in hoc caſu, an poetæ conſilium
 ſequendum, qui inquit:

--Sed enim immedicabile vulnus

Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur?

De hoc conſulant alij: Ego pro Noli me tangere video habendum,
 donec Deus remedium ſuppeditarit: Volent iſti crabrones cum ſuis
 proceſſibus, quo lubet, ſuperueniet aliquando tempeſtas illis inuiſa:
 In Scarabæorum genere nullus eſſe ſexuſ dicitur, at ſinguli ex ſe fœ-
 tus edere abſque alterius opera: Ita hi proceſſuum & librorum ven-
 ditores ſæpenumero eos non à veris authoribus, ſed à ſeipſis aut ſui
 ſimilibus factos producant, & alteri obtrudunt: Hic quæſtus nunc
 multis eſt longe vberriſimus: Vtque Scarabæi ex aſinis putrefactis &
 crabrõ-

crabrones ex equis prodire scribuntur, ita illi fuci ex bruto genere orti nil nisi brutum vere sapientibus ostendunt.

3.
Non factum
pro facto.

Alii, quod non fecerunt, pro facto instillant, hoc est, se tale quid expertum, cuius reuera expertes sint, exceptis dolis: Circumferunt aui grana, quæ fecerint, eaque incautis probanda dant quarentes, an non sit optimæ notæ aurum: At falsissime supponunt, licet iuramento, quod ipsi conferint: Nisi aliunde impetrarint & pro suo aliena habeant, ex iis rebus tamen, in quibus natura vel impositione inerat, elicuerunt per artificium non magni momenti, veluti post patebit sub vltima nota, vbi nonnullos fucos ab illis experimentatos & vulgo nunc patefactos examinabimus: Hinebulones hanc gratiam Naturæ matri rerum omnium referunt, vti sibi adsciscant & attribuant, quod illius est, vti quod illa creauit, pro suis operibus falsissime proclamant: quibus absque dubio NATURA, si modo silentia ruptura esset, in hunc modum respõderet: *An non sufficit tibi, suæ perditissime, quod furta, imposturas, periuria, calumnias indies contra hominum genus committas, idque modis omnibus fallas & circumuenias. Num lubet quoque plagium in me intolerabile in actum ducere, dum aurum à me in terræ visceribus excoctum tibi vendicas, pro tuo ostentas & ebuccinaris, atque sic meam genuinam sobolem tacite suffuraris, tibi que adoptas contra meum consensum & nutum, quod omni iure prohibitum est: Confiteor, quod ego Natura meas vires aque supra terram, quam in mineris subter exerere possim, exque imperfectis perfectæ metalla producere: inferius mea sponte, superius artificis prudentis directione: At tu tuique similes ab artifice eiusmodi, qualem ego requiro, tam procul abestis, quam Cælum à terra: Non ego te tuosque socios agnosco, sed pro inimicis meis omniumque bonorum habeo: Artifex verus mihi obstetricem manum in tempore porrigere nouit, atque ego ipsi sætus vberrimos aureos, at tu sociique tui, fuci Pseudochymici, vim mihi iniuriosam facitis, quod ex stercore & simeto mea dona preciosissima eruere præsumitis, quod artem naturalem seu naturam artificialem, meam vicariam emulari, si diis placet, conamini, scilicet culices Elefantos: quod meis donis ad sanitatem & vtilitatem hominum concessis, innumeris modis abutimini: Satius tibi foret, vt ad artificia à te hæcenus neglecta, seu opificia alia reuertaris, quam vt me perpetua labe, meique amantes aspergeres: siua tibi aprior, quæ stylus, caudex operosior, quam codex, latificatio aruorū decentior, quam ARS ARTIVM CHYMIA: In illis operationibus apertis mihi inferuias, non in his abditis, quæ captum tuum longe superant, intentum excedunt & conatum excludunt: Tantum Natura.*

Natura que
revela.

Idem Pseudochymicus fucus hoc, quod nunquam sciuit, simulat se scire & perfecte cognitum habere: Si aruspex arusplicem videat, mirum est si non rideat: multo magis si Pseudochymicus vnus alterum: quia hoc ^{4.} Non scitum pro scite. vnicum sciūt verum, quod nihil sciunt, nisi mendacia, aut certe nihil: quod Socrati sapientissimo, sed longe alia mente ascribitur: In quo tam Philosophico ænigmate Anaxagoram magis sequuntur, qui dicebat, se ne hoc quidem scire, quod nihil sciret: Hi enim aliter interpretantur, & hoc vnum videntur falsum ignorare, quod omnia vera ignorent: Quid enim illis cognitum præter incognita bonis omnibus, hoc est, vitia & mendacia? Quid illis minus familiare, quam quod his maxime, nempe veritas & virtus? Quod piscatores Homero quærenti, Quid cepissent, responderunt, hoc illi pessimi probis viris respondent, nempe quod non acquisuerunt, habent, hoc est, ignorantiam rerum arcanarum, & quod acquisuerunt, hoc est, opinionem de sua scientia, non habent: Inuersi equidem Apuleij mihi videntur: Ille sub asinina specie mentem hominis, hi sub humana asininam speciem tegunt, hoc est, scientiam homine dignissimam profitentur, cuius ne apicem intelligunt, & saltem duas illas primas literas in voce, Ajax, instar lapidis molaris, iterant: sciunt, quid velim: Insania illa est dementissima, vbi ignoratur: adhuc peior, si pro sapientia habeatur: Hinc illi Pseudochymici cum sint inspidi, stolidi & blitei, pro scientibus & sapientibus sese venditantes, insipientum sunt insipientissimi, digni, qui Anticyram mittantur & plaustris aliquot Ellebori perpurgentur, vt ad sese redeant, hoc est, ad pristina officia, dimissis tot scientiis & artibus, quas nunc in cerebro gestant, velut Iupiter Palladium fœtum, vt Vulcani securim obstetricem cum illo, ceu Iunonem Lucinam, inuocare teneantur.

Imo somniantii dem Pseudochymici fuci, sese habuisse, quod nunquam ^{5.} illorum fuit: At si saltem de magna auri copia somniaissent, certius lo- ^{Nō possessum pro possesso.} cum, vbi abscondissent, notassent, vt ita somnium non somnium monstrassent: Nunc cum aliis persuadere conantur, sese fecisse lapidem vel aurum, & vtrumque possedisse, quia nulla nota supersit, vix illis fides adhibetur: Infœlix verbum est, si de fœlicitate quadam dicatur, habuisse vel possedisse, quia refricat memoriam eius. quod fuit, & iam non est: Sed his fucis respondeo, quod nunc plus auri possideant, quam ante, scilicet imaginatione de habendo, si hoc fir habere, quod speratur: Græca fides ab aliis male audiit, quia nulla aut

vana: Vnde præfenti precio illis mercari faltem licebat, quæ est manuum oculatarum fides, & Pseudochymicis optime conuenit, seu actiue seu paffiue intelligendo: actiue, quia requirunt eam ab aliis, hoc est, precium præfens, paffiue, quia merentur ab aliis, hoc est, vt præfent antea promiffa: De his in *Extrauagante Iohannis* dicitur: *Spondent, quæ non exhibent opes, pauperes Alchymiftæ*: Semper illis in ore, fe habuiffe, at iam non habere, & habituros, dummodo adeffent media, quibus ad intenuonem fuam peruenirent: quibus querelis maximam ætatis fuæ partem terunt, nihilo magis prosperantes post multoties annorum curiculum, quam prius: Ex vno enim aliud interuenit, vt noua fpes femper effulgeat, qua fe fe aliosque reficiant, ita vt nunquam eueotus optatis refpondeat.

Verum, vt ante monui, oportet fucos ab apibus, & deceptores à bonæ voluntatis inquitombus artis difcernere: Illi decipiunt volentes & promittunt illa, quæ ante fe feciffe mirant, ideoque certum precium accipiunt, quo defraudant alios: Hi decipi poffunt in fuis opinionibus, vt plerumque fit, nec affirmant fe feciffe, fed velle optimum effectum expectare, ideoque neminem defraudant volentes: Sæpenumero enim contingit, quod duo vel plures in hac arte operas fuas coniungant, ex quibus vnus vel aliqui plus laborum, alii plus fumptuum fufineant, expectantes defideratum finem, qui fi non fequatur, id imputandum voluntati diuinæ, quæ dat cui & quando vult, & fubtrahit: Idem feciffe Raymundum Lullium, ipfe *in experimentis fuis vltimis* adfirmat: Alias regulare eft, quemlibet propriis fumptibus & laboribus artem inueftigare debere, & fi ex focietate, tamen cum viro probò, qui diu in inquititione eiuſdem perdurarit, communicatis confiliis, operis & expenfis: De quo Pseudochymici non funt folliciti, dummodo fe tali coniungant, cum quo Glauci & Diomedis permutationem inftituant, accipientes aurea pro æreis & nugis fuis indigniffimis, & promittentes ipfi aureos montes pro precio non magno, quo ad promiffa; at nimio, quo ad præftanda.

∴

DE TERTIA NOTA FVCI PSEVDO-
CHYMICI.

TERTIA nota fucorum Pseudochymicorum est, quod *malint* *videri, quam esse in rebus omnibus*, quas tractandas præsumunt: Ideo omnia sua ad *ostentationem* dirigunt, secretæ simpliciter profus immemores: Huc spectant illorum vestes, si modo illas habeant, ut nonnunquam, famulatus, nisi & ille desit, aut plus ninio abundet, utensilia omnia: si oculis ad primum intuitum satisfecerint, existimant, se apud omnes gratiam & tamam propter Chymicæ arcana adepturos: Atque hac ratione componunt se mundo, in quo plerique degentes saltem ad externa, vestitum, gestum, pompam, colorem & pulchritudinem respiciunt, negligentes interiora, an corpus sanum, an ingenium politum artibus & scientiis, an honestatis amans & virtutis, an sit vir candidus, nil simulans aut dissimulans, an ingenuus mente, liberaliter educatus, moribus probis, & reliqua, quæ hominis sunt propria: Nam omnia illa, in quæ nunc respectus apud plurimos habetur, vix sunt dicenda illius, qui propter ea honoratur.

I.
Ostentationi dediti.

Quid vestitus pudoris tegumentum? factum superbiæ tecmirion: quid gestus, index cordis? factus simulator eorum, quæ non, & dissimulator eorum, quæ sunt: Quid pompa? nil nisi tumbæ obliuio: quid color & pulchritudo? saltem externa accidentia, quibus nil fidei adhibendum, quia & oculos fallunt, quorum proprium est obiectum, multo magis mentem & substantiam: Vultur odoratu capitur & animalia alia aliis sensibus: Homo facile oculis indulget, externo splendori intentus, & negligit, quæ hominis contemplantione & discretionem digna essent: Vnde hoc poetæ:

Miratur, rerumque ignarus imagine gaudet:

Ignorantia enim rerum efficit, ut miremur quædam non admiranda, nisi falsa imaginatione, & gaudeamus illis, quæ si scirem⁹, detestari deberem⁹: Imo homo huic sensui ita blâdiæ addict⁹, ut etiâ si agnoscat sceleratû, falsum, deformem, vitiis scatentē & fatuum reuera quo ad mentē & corpus quendâ esse, tamen si videat ipsum vestibus, famulis,

gestibus, equis superbum, insignitum, splendidum & turgidum, ipsi magis assurgat & ad nutum sit, quam homini, vili vestitu, doctrina, virtute & animi candore præstantissimo: Verum qui ita pendent ab oculis, & iudicium omne his ascribunt, ipsi sunt tales, qualis eorum censura, nempe non directi, iniusti & nequitia potius, quam virtuti fauentes: Videmus, quomodo singuli opifices & qui vendunt suas res, fucum ament, omnia ad oculum componant, tanquam non decipere alium, sit desipere: aut simplici veritati studere, sit nescire, quid sit vivere & inescare homines: Nostri itaque Pseudochymistæ habent hoc commune cum mundanis & vanis, at non cum veritatis amantibus, vt omnia sua ad speciem magis componant, quam ad synceram simplicitatem: imo plus ostentationi & totum tribuunt, parum & fere nihil veritati: Quid enim illis veritas, inimicissima & exosa omnibus, conferret? Nil nisi (vt Comicus ait) quod odium pareret & forte hospitio exueret: Vt umbra Solem nunquam vidit, at semper fugit conspectum eius, sic Pseudochymici veritatem, eiusq; vultum & cultum longissime vitant.

2. *Ceremoniis addicti.* Hinc *Ceremoniis addicti* sunt magis, quam rei. Voco *Ceremonias*: quæ ad præparationem spectant, & non ad rei essentiam: Multi ex illis putant, artem Chymicam sitam esse in magnificis Laboratoriis, instrumentis, furnis artificiosis & variis, vasis & eiusmodi aliis raræ inuentionis vel magni precii: Hinc circa illa sunt magis occupati, quam alia, arti propria, materialia & veras operationes: Quid si itaque quis in eiusmodi Laboratorium accedat, vbi tantum ceremoniarum adfuerit, ibi minimum essentiæ de re quæ sita latere arbitretur: Philosophi enim adfirmant ignem & furnum suum esse communem, non raræ inuentionis, sed in quo gradus caloris obseruari possit, nil præterea: Vas quoque vnum, vt & furnum sufficere & vnam materiam, imo & vnam coctionem clamant: Ad quæ igitur omnia ista? Non ad veritatem eruendam, quæ vnica est & simplex, sed ad errores ampliandos & propagandos, qui infiniti sunt, à falsitate, tanquam matre, orti, nutrice horum Pseudochymicorum: quemadmodum intemperantia hominum in rebus non naturalibus dictis medicorum nutricula dicitur.

Præter iam relata, nonnulli ex his ostentant alia, quæ vulgus admiretur & quibus veritatis sibi suspiciouem conciliant: Cæteros magno cumulo congeri & reliqua utensilia omnia procurant: ac cum eim

argentum inauratum clanculum per emissitios socios coemunt, ex quo per quarrationem aurum secernūt & argentum purum in longas stiuas seu digitos fundunt, idque clanculum, vt & aurum, monetariis vendunt pro suis, quærentes an sit bonum, & rogantes ne cuiquam aperiant: Hoc est, nomen sibi aucupari per noctuas alieni argenti & auri, quod vt magis confirmetur, cineritia, cupellas & alia ab artificibus aliis publice emunt: In summa, ita omnia sua negocia circa aurificiunt instituunt, vt cupiant videri & agnosci pro aurificibus, quales reuera non sunt, & ne habeantur pro deceptoribus & nebulonibus, quales sunt: Quod si verus artifex eiusmodi particulariter vel vniuersaliter conficere sciret, ille celaret omnia ista, vtpote celanda, ne vel minimum innotesceret alteri: propterea quod sua arte contentus viuere posset, absque aliorum inuidia aut inspectio-
ne, quid ageret: Ægyptij antiquissimi hac arte gaudentes prohibuerunt omnes aduenas toto suo regno florentissimo, etsi qui contra mandatum regum aduenissent, vt Busiridis & aliorum regum tempore, illi cum ignominia deportabantur ex finibus regni, aut perpetuis carceribus tradebantur: cuius rei causa fuit, quod suis bonis essent contenti & opibus, & quod aduenæ plus diuitiarum ex regno euehere, quam inuehere possent: quod & factum postea, vt & Græci arte Ægyptia occultissima, Orptheo authore, veluti & religione fruerentur, & post hos alii, ad nostram ætatem vsque: Noluerunt videri, sed esse potius Ægyptij, sic & omnes artifices veri: Pseudochymici contra.

Inter alias proprietates Chymici legitimi est, quod virtutibus se ^{3.} *dat, quantum homini possibile est & à vitiis deterrimis abhorreat: Pseu- vitiis man-*
cipati.
dochymici magis his, quam illis mancipati vitam degunt: Impossibile enim est, vt scientia diuina & abditissima in omnium vitiorum cloacam à Deo proiciatur, aut in animam pessimæ voluntatis & duræ ceruicis propagetur: cum illis sit ita contraria, vt lux tenebris & cælum inferno: *Aut enim vt D. Thomas loquitur, hominem pium inuenit aut facit:* non quasi existimandum sit, sanctos fuisse omnes Chymicos, aut tales sibi videri, qui ad veritatem adspirent, quorum est ingens numerus, sed quod annitendum ipsis, vt sint viri probi & honesti publice & priuim, bonæ voluntatis & conscientia, hoc est, vt non fictum sed verum animum habeant arte adipiscenda se nequam abusuros in *D. i.* *oximi præiudicium.*

Quæ vero sint vitia notoria Pseudochymicorum, quilibet discretus arbiter ipse iudicabit: *Luxuria, Veneris & Bacchi progenies* illis raro abest, vt taceam reliqua enormia illorum vitia.

4.
*Mendaciis
gaudentes.*

Inter quæ non est minimum, *mendaciis gaudere*, iactantia efferri propriæ sortis & alienæ detrectatione: Hæc triga vitiorum, tanquam Hydra multotum est capitum, quorum si quædam refecentur, mox alia & plura, illorum vice, renascuntur, hoc est, mater & propagatrix est multorum aliorum grauissimorum malorum: Nec solum mendacia ab aliis hausta in suum vsum transfert, sed & ipse noua fingit mentiendo, ex sese fabricando de aliis, de suis rebus & factis, quæ fecerit, dixerit, legerit, viderit, audiuerit, habuerit, amiserit & facturus sit: Componere & diuidere res, illius est proprium, hoc est, vt iungat non iungenda, audita pro visis, visa pro factis ac possessis suis pronunciet, & sic de reliquis: Si quid subtile inuentu, pulcrum factu, vtile vsu fuerit, id omne sibi ascribit, & vt suum effert, vt ita alieno labore partam gloriam verbis iactabundis sibi addicat, falsarius tam lingua, quam corde, deceptor tam ventis, quam factis: mendax tam vultu, quam manu: interim de doctis & probis viris censoriam sententiam clam dicit, & de eorum scientia & peritia calculum nigellum iacit, idque ideo vt ipse solus videatur sapere, & reliqui volitare, sicut umbræ: vt ipse sit Hermes, Geber & Raimundus, quorum ne apicem primæ literæ, nedum opera profundæ scientiæ plena, callet.

DE QUARTA NOTA FVCI PSEV- DOCHYMICI.

SEQUITVR quarta eorum nota, quæ magis vulgo conspicua est & detestanda, dum nimirum *artis suæ specimen credulo spectatori, à quo precium expectant, facere promittunt*: Hæc sola à multis annotatur & in opprobrium Chymicæ omnibus triuuis proclamatur, tanquam à tota Chymicorum cohorte nil nisi doli, imposturæ & deceptiones tractarentur: Hinc si vnum noueris, dicunt, omnes noueris: Atque concludunt, non per artem posse fieri aut vnquam factum esse aurum, nisi viis commentitiis & fictitiis: Verum qui ita iudicant, vt in
initio

initio huius libri quoque protestati sumus, confundunt artem veram cum eius abusu, artifices legitimos cum nebulonibus pessimis: quod si contingat quoque in aliis artibus & scientiis, aut rerum quarumcunque æstimationibus, homo à beluina natura nihil differret, imo longe peius, quam brutum de bonorum & malorum discrimine iudicaret: Leo benefactorem seruum agnouit præ reliquis, quos occidit, eo in vita seruato & culto: Canis herum & domesticos à fure & latrone discernit hos apprehendendo dentibus, illis cauda abblando.

Qui itaque fucos Pseudochymicos, à quibus læsus ipse vel alij, aut lædi possit, non distinguit à veris artificibus, qui neminem lædunt, indignus videtur, vt iudicium ferat de aliis, cum potius ab aliis coarguendus sit.

At causa, cur omnes aliæ scientiæ & artes cum suis artificibus facile distinguantur à suis abusibus, hinc dependet, quod earum artifices sint omnibus noti & in fine artis possessore celebres: Chymici contra, qui nec agnosci desiderant, nec finem suæ scientiæ ostentant aliis, sed manent apud sese, etiam gaudentes Chymiam quasi impossibilem ab omnibus passim male audire: Vnde vera Chymia, quæ multis bene facit, ab omnibus tamen, vt orphana, relinquitur, & quicquid delirant Pseudochymici, ipsa plectitur, tanquam Ilias malorum: Verum Caninæ sunt naturæ, qui ita iudicant de Virgine innocentissima, Chymia vera, dum eam non solum maledicis Sarcasmis profcindunt & conuellunt, sed si quid damni à Pseudochymicis cuiquam illatum sit, illi ascribant, tanquam omisso iactore, lapidem, quo petiti sint, mordeant, quod si faciant ex animi impotentia aut ignorantia, illis, vt & brutis condonandum est: si ex præiudicio & scientia, ipsos, tanquam Pyrgopolynices alteros, ad symbola Auræ Mentæ nostræ inuitamus, cuius si spectatores fuerint, absque dubio de concepto furore multum remittent & mitiores affectus induent.

Nunc vt hanc quartam fucorum Pseudochymicorum notam omnibus attestatam faciam, producturus sum ex aliorum obseruatione varias imposturas, dolos & fraudes, quibus Pseudochymici aliquando vsi sint, aut imposterum vti possent, veluti cuiusdam Cunradius in Germanico tractatu eiusmodi congeffit, cuius
verba

verba pleraque translata sic ponemus: *Care amice*, inquit, *monitis meis fidelibus morem geras*: Si ad te aduolauerit *Heliocantharus* aliquis, qui dicat se posse & velle te docere artem faciendi argentum & aurum, ne cui libet fidem adhibeas: Nam non est ars tam facilis, veluti quis somnare posset: Quod si promiserit, se aurificii sui probam tibi præstiturum, qua veritatem videas, potes eum admittere, verum ut id faciat suis propriis sumptibus: At ne illi fidam amplius, quam ipse videas: Respice in eius sociorumque manus, furnos, instrumenta, organa, materialia & species, quibus vsurus est. Ne multum eius iactantiam & magnifica verba (quæ optime nouerunt) aut quorundam fastum & superbum vestitum (qui apud multos cautione non eget) cures aut aestimes: Si quoque iuraverit, Deumque testem vocarit erectis digitis, ne propterea solum ipsi confidas: Nam qui omnem honestatem floccipendit, audet quoque aliud quid facere: Examina & proba per bilancem, aquam, ignem, plumbum, quartationem & antimonium diligentissime omne id, etiam exiguum, quicquid sit, quo vtitur, siue sit puluis, aqua, oleum, liquores, metalla, utpote argentum, caprum, plumbum, &c. an aurum & argentum & quantum contineant: Imo etiam ligneas virgulas, quibus opus in liquefaciendo, aut per cupellam separando, miscbit circummouendo: Nam illæ ipsæ aliquando aqua acri solutionis argenti vel auri imbutæ fuerunt, ut ex earum combustionem & cineris reductionem non semel cognitum sit, eiusmodi virgas argentum & aurum in se abscondisse: Hæc dicitur Cunnardius.

Verum meo iudicio etiam si omnis diligentia adhibeatur ab alio, ut versutia & impostura Pseudochymici notetur, tamen cum sit mala mens, malusque animus in homine nequam, qui mille vias alteri incognitas nouit, quibus decipiat absque vlla suspitione doli, tutius esset nil tentare cum eo, qui aurum vel argentum pro precio facere vel artem eorum faciendorum quocumque modo profiteatur: Nam etiam si non obserat alteri, se quicquam præstiturum, tamen confiteatur se scire vel posse facere vel tantillum argenti vel auri cum damno vel sine vtilitate, satis sit tibi, quisquis illi aures præbiturus es, ipsum esse deceptorem: Causa hæc est, quia si tale quid nouerit cum nulla vtilitate sed potius damno, nihilominus existimat, si aperiat alteri, possibilitatem artis inde conspici, & alium id ipsum scire desideraturum pro magno precio, qui forte maiori cum lucro eo frui se posse speraret: si autem id nouerit cum quadam vtilitate, non opus habet, ut id aperiat alteri, quasunque causas prætendat: Omnes illæ sunt vanissimæ & ad decipiendum homines astute compositæ.

Eiusmo-

1. *Impostura
species.*

Eiusmodi nebulo (cui non scœnum, sed gramen in cornu est, id-
 eoque cauendo, à gramine denominato) ante aliquot annos in ce-
 lebriores vrbes, vbi permulti essent Chymix amantes, se contulit, & ^{2.}
Impositura.
 inquisiuit apud eos, ane quis esset, qui sciret ex marca, hoc est, octo
 vncias argenti, plures, quam duas vncias auri, post solutionem in a-
 qua gradatiua, educere: se hoc quidem scire, sed appetere maius lu-
 crum, cum cognitum habeat, totum argentum artificio à quibusdam
 in aurum per aquas gradatiuas reduci posse: Quisquis huic menda-
 cissimo deceptori fidem adhibuit, tanquam tale quid sciret (quam
 eo facilius obtinuit, quia vestitu ornatissimus & auro torquatus ap-
 paruit) licet ipse non magnificere videretur, pro satis magno Dei do-
 no agnouit, atque sic forte occasionem deceptori præbuit, vt tantum
 prima vice ab eo addisceret, dato precio eximio: quibus postea truf-
 lis in hoc & aliis vsus sit, permultis, à quibus id habeo, innotuit: Hæc
 sane asturia tanta est, vt vel prudentissimum circumueniret, quam-
 primum talia verba ab eo prolata pro veris acciperet: Vnde consulti-
 us est, hisce sirenibus nec aures, nec eorum dictis fidem præbere,
 quamprimum profiteantur, se tale quid scire, vel facere posse: Nam
 illorum iactatio est, quasi aucupis fistula, quæ decipit volucrem,
 quæcunque aduolauerit. & suauitatem eius admirata fuerit.

Quæ à me dicta, non ita intelligi debent, quasi impossibile sit, per ar-
 tem argentum vel aurum fieri posse, (de hac enim quæstione hic non
 agit) sed quod fides homini incognito, qui forte dolos in animo ver-
 satur, ea de causa, quod ille hanc artem se noscere dicat & aperte pro-
 fiteatur, deneganda sit: Alias esse particularia quædam transmuta-
 tionum opera, experimentis multorum constat, præter magnam il-
 lam & vniuersalem morborum in homine & metallis curandorum
 medicinam: Deinde argentum & aurum in aliis metallis naturaliter
 existere, atque inde educi posse per media quædam & aquas separa-
 torias, negari non potest: Vt taceam aurum illud volatile, seu tinctu-
 ram auri volatilem, quæ ex mineralibus argento inducitur, sed igne
 fugatur iterum, atque alia opera ad visum apparentia, quæ Pseudo-
 chymici astute producere nouerunt.

Idem (gramine notatus) deceptor aliis pro magno secreto dedit ^{3.}
 vitriolum album per solutionem in aqua & coagulationem in trian-
 gulares rhombos, instar adamantum, redactum: nec non similes nug-
 gas rubinorum instar splendentium, per affricationem cotis in figu-
 ras

ras decentes concinnatas: atque hæc duo pro philosophici operis partibus, mare rubeo & fœmina alba vendidit.

4. Idem granatos, lapillos naturales, accepit, qui sua natura aliquantulum auri abscondunt, ac igne indomabiles existunt, eosq; quibusdam pro tinctura, quam accepto precio promiserat, obtulit: Hi in igne tenuerunt absq; fructu aut mutatione, donec imposturam animaduernerint.

5. Aliis idem nebulo vendidit mineram naturalem argenti sanguineam, *Rodgûldig* dictam, pro arcano Philosophico magna pecuniæ summa, quam obtinuit, & quod ad perfectionem vltimam nondum perductum esset, quia argenti aliquantum saltem tingeret, asseruit.

6. Idem cum Zinkio & aliis sibi notis fucis cuprum albefecit, idque artificium cuidam aperuit magnati, qui nummos inde cudi curauit, quos hic nebulo acceptos aliis argenteis mutauit, & hos secum in patriam transportauit: cæteri militibus in Sarmatiæ ora distributi dicuntur.

Talibus fucis locus in aere solitarius, non apud honestos homines relinquendus esset, ne titulos hæctenus honeste habitos dehonestarent, ne artem sacram pessime audire cogèrent, verosq; artifices, quasi sui non dissimiles vulgi ludibrio exponerent, nec incautos suis opib⁹ & fortunis impune depopularentur & exuerent: Cætera eius facinora volentes præteribimus, & ex Cunradio cautiones alias subiungemus.

7. *Diligenter inspicere, inquit ille, an etiam charta, quibus materialia inuoluta sunt, quæ adhibentur probat: oni minima per cupellam instituendæ, per scripta aut alias maculis notata sint: Nam experientia cognitum est, quod literarum elementa cum argento per sulfur calcinato & denigrato, aut calce auri ex aqua forti relictæ, inspersa & quasi exiccata fuerint.*

8. *Imo, quod & atramentum ipsum eiusmodi solutionibus argenti & auri præparatum extiterit.*

9. *Interdum etiam papyrus isdem imbuta & imbibita inuenta sit.*

Hæc sane etsi non magni momenti videantur, nec precij, tamen in paruò docimastico pondere (vbi drachma communis æquet centum libras docimasticas, vt granum vnum fere duabus libris proportionaliter respondeat) plurimum conficere poterunt: Idcirco circumspectio his in primis necessaria est: Quis vnquam credidisset in tam minutis operculis aliquid doli latere posse, nisi experientia & temporis alia id verum demonstrasset: Vilissimam artem esse dicunt Germani,

prouet-

proverbio, quæ non suspendio dignas fraudes tegere possit: Id inprimis de hoc Pseudochymicorum artificio dicendum, quod per se vile, attamē stigmatē aut Samia litera, si non Græca illa perpendiculari duplici connexa dignissimum est.

Addit idem author, pulueres carbonum aqua solutionis auri imbibitorum, materialib. in tigillo superfusus, vt descensus quasi fiat, multum ad hanc rē facere.

12.

Tigillos quoq; liquefactioni metallorum inferuientes cum duplici fundo, superiori tenui, inferiori crasso, intra quos aurum recondatur, cum instrumento ferreo perforato superiori, vt aurum profluat, eiusmodi deceptores sciunt preparare & vsum suis accommodare.

11.

Inprimis tigilli aliquoties aqua solutionis argenti macerati & exiccandi, cupro, quod in illis liquefit, multum argenti ingerunt. Hac fuit Iudæi cuiusdam subtilissima impostura: Suadet itaq; vt aliunde emtis & allatis tigillis vtendum sit, aut pulkerifatorum eius tigillorum acutissima probatio fiat, vt decet, explorando, an etiam quid metalli cōtineant: Quod dicitur, venter ingenii largitor Pfittacum docuit suum χαίπε, id verissimū apparet in his dolosis inuentionibus Pseudochymicorū, qui vt gulæ suæ consulant. omnes illicitas percontantur vias, & modos ineunt subtilissimos, ne quid intentatum relinquunt: verum si id fieret absque alterius detrimento, laudandum foret, cum vero contra, furto non abfimile habetur: In fures apertos iura satis sunt rigida & recta, in eiusmodi secretos nimis lenta & leuicula.

12.

Alius quidam furū liquefactionis cannulam ferream aut cupreā, cui puluerem auri indiderat, recte ita applicauit, vt à nullo posset conspici: Deinde materialia quadā in tigillo sub illa cannula posuit, circūpositis carbonibus, quib. incensis aurum in tigillum ex cannula profluxisse debuit, nisi dolus præuentus fuisset.

13.

Carbones illos maiores, quibus ille in liquefaciendo tigillum superne regit: optime circumspice, ne habeant foramina & excauati aurum recondant, quod ex ignitis in tigillum defluat.

14.

Lustra quoque, ne virgula illa ferrea, qua vertit materialia in tigillo, excauata, auro sit repleta.

15.

Hactenus deceptiones illæ quæ circa cōmunia instrumenta & ventilia cōmitti possunt, abscondendo in illis aurū vel argentum, à dicto authore expositæ sunt, quatenus illæ vsu obseruari vel ratione præcaueri possunt: Verum cū innumeri sint falsitatis modi, nec circūspectis quibusuis satis præcogniti, nō est dubiū, quin circa eadē longe plures à Pseudochymicis doli in dies inueniātur, quorū formas inquirere, nō

esse operæ precium existimamus: Nunc materialia ipsa examinemus ex dicti authoris præscripto.

16. *Plumbum, inquit, cui aliquid argenti vel auri liquefactione immixtum fuerat, ipsis quoque vsui fuit, vel granulatum, vel in globulis constitutum, quod penes se habens adhibuit pro alio liquefactioni vel examinationi per cupellam.*
17. *Alius adhuc dolus innotuit de latone argenteo in hunc modum: Impostor latonem vulgarem adferri curat, quam in frustula exigua scindit: Interim habet apud se argentum tinctum colore latonis (quod optime facere nouit) itidem in frustula concisum, quod mutat pro altero & latonem veram in sacculum suum abdit, aliam argenteam miscet cum sophisticis suis materiis, & ad cementationis & liquefactionis ignem ponit, ac post separans per cineritium inuenit argentum ex latone factum.*
18. *Pulus quoque vulpinus, uti vocabatur, in quo calx subnigra solutionis auri admixta fuerat, quem deceptor ille in pharmacopolium tradiderat, atque hinc singulis vicibus aliquantulum emerat, optimas probas præstitit: qui cum non debito modo probaretur, eo magni viri quoque nimis creduli decipiebantur.*
19. *Sæpenumero amalgamata Saturni aut Iouis, quæ in ignem poni debuerunt, dum exiccarentur (post lotionem cum sale & aceto) permutata fuerunt in linteo & eorum vice amalgamata Solis vel Lunæ posita, quæ in linteæ parte extrema parata habuit.*
20. *Similia quoque vitra cum amalgamationibus Saturni aut Iouis permutare nouit Pseudochymicus cum aliis vitris amalgamationum Solis & Lunæ, quæ postea extracta sunt.*
21. *In eleuatione tigillorum ex igne, cum eos apprehendit, potest ex cauo manus quid argenti vel auri insensibiliter iniicere, veluti gesticulatores nucæ muscata perpetrare solent.*
22. *Item cannula sub manica latens limatura auri repleta hisce nebulonibus (salua reuerentia) sæpe ex vsu fuit: Si Imperator ille Romanus fumum vendentem fumum pati non tam seuerè, quam iuste voluit, quid his fumivendulis & ex raptu viuentibus pro talione imposuisset? an non pro præmio pœnam, pro dolis fustes aut tunes communicasset? Dura lex Spartanorum videbatur, ut ille qui nouas leges introducturus esset, id faceret coram populo, ceuice laqueo cincta: quas si probasset vtilis, dimittebatur, sin minus, suspendebatur: Si hæc probationibus Pseudochymicorum ex edicto summi magistratus adhiberetur,*

retur, absq; dubio non tanta licentia illi nouos indies dolos aut modo falsos aurificii introducturi essent: At veluti apud Ægyptios antiquitus furta fuere licita ac saltem animaduertebatur in fures facto ipso deprehensos propter artis imperitiam, sic quoque hoc tempore fraudes huiusmodi licet non sint licitæ, tamen haud puniuntur, nisi cum authores iis haud dextre vtantur.

Solent quoque hi Scarabæi non saltem arti Chymicæ iniuriam & contemptum inferre, sed quoque ipsi nature metallica & Chymicæ naturali, dum à furnis ad foënas metallicas suas imposturas propagant in hunc modum: Argentum & aurum in acribus aquis solutum in cuniculos & venas mineralium insunt. 23.

Sic granulatum argentum vel aurum ex bombardâ in meatus venarum mineralium emissum, vt illis locis adhæreat, venas vberes & mineras dites ostendit. 24.

Quin aurum in puluerem vel fistucas redactum arena riuorum decurrentium immixtum, limum eum auriferum reddidit. 25.

Sapissime quoq; accidit, quod pulueribus sophisticis suis argenti vel auri calcem impudentissime immiscuerint. 26.

Item antimonium cum auro fusum, puluerisatum (cum extrinsecus nulla sit differentia) loco antimonii vulgaris puluerisati permutacione facta pessime vsurparant. 27.

Intentus quoque sis ad lagopodem seu peniculum, quo (post probam sui pulueris, qui nec argentum nec aurum continet, factam) reliquum puluerem conuertunt, ne calx argenti nigrior, vel auri purpurea intra pilos illos abscondatur, & in puluerem tale nihil continentem incidat. 28.

Ad hanc impudentiam hi nebulones prouecti sunt, vt quidam eius societatis claus dimidia parte aureos, altera ferreos ferruminari curarit, auream partem artificiose nigrefecit, vt ferro par videretur: ac deinde eandem in aquam rubeam ad hoc intentum preparatam, affirmans hunc colorem esse perfectæ tincturæ in ea solutæ) qua nigredinem absterfit & monstrauit auri colorem: Post asseruit, clauum ferreum vi operatiua sua tincturæ in aurum fuisse eo vsque transmutatum. Huc vsque Cunradus. 29.

Quæ verba à veritate vix puto esse aliena: Etsi enim fieri posset, vt ille deceptor, cuius author ille meminit, habuerit particulam tincturæ veræ, aliunde per fas & nefas (vt vulgo dicitur & facile creditur ex multis circumstantiis) inpetrata, cuius beneficio ferrum in aurum seu claus sui parte dimidia aureos transmutare poterit, tamen illi operationi dolum subfuisse non dubito: Clauum e-

iusmodi in manibus propriis habui, qui Florentiæ in magni Ducis gazophylacio seruator cum ea inscriptione, quod ea transmutatio facta sit in præsentia ipsius Papæ & Ducis Florentini per aquam rubeam, cui clauus ferreus immerfus sit: Causa hæc est, quod eiusmodi mutatio si à tinctura perfecta fiat, nullo modo per aquæ formam fieri possit, qua ferrum ignitum extingatur, antequam tinctura ingrediarur & operationem suam perficiat; quæ operatio non potest fieri absque magna ignitione ferri & diutina detentione in eodem, donec segregetur impurum à puro: Ad hæc clauus ille, quem ego vidi, nihil vel parum differebat in auri crassitie, quam habuerat ferrea pars: Vnde dolus facile colligitur: Quod si quoque clauus ille ponderaretur contra clauum ferreum eiusdem magnitudinis exacte, tum inueniretur, quod ille clauus longe ponderosior esset, quam totus ferreus, quia aurum duplo ferro ponderosius est: Sunt qui hunc clauum inter chymica miracula extollant, sed si author ille consideretur, eiusque res gestæ & reliquæ circumstantiæ, patebit, cui parti adiungendus sit: Arbitror, quod horum, de quibus hic mentio fit, coryphæus & antesignanus fuerit, nisi vulgi opinio & publica fama me fallit: Aurifabri opera necessarium est consolidationes auri & ferri, fieri debere, qua ille opifex non indiguit, quia ipse, ne quis resciret, hoc præstare potuit: alteri res non successisset.

De cultro semimutato similiter in aurum à quodam monacho in Anglia primis Elisabethæ reginæ annis, mihi pro certo relatū est: Verum ille absq; dubio puluere aurifico insperso maximis ignibus illam partem exposuit, donec heterogeneæ partes ab argento viuo essent separatæ, ac homogeneæ mercuriales coissent condensatæ in vnâ substantiam solidam, quod absq; fluxione fieri non potuit: Verum fluxio merallica, præsertim ferri, in aqua vel oleo impossibilis est.

Ex quibus constat, clauum illum, cum nec fluxisset illa parte, nec substantiæ crassitiem, nec figuram quadrangularem (fuit enim versus acutiorem partem aureus) mutasset, saltem sophisticis imposturis fuisse confectum, præsertim cū artifex ille (vt in innumeris aliis) hoc facile, cum voluerit, perpetrare potuerit, cum id gratis & quasi in honorem illorum principum fecisse dicatur: Vnde nemo illum ita perscrutatus est de dolo, vt alias fieri debuisset.

30. *Si habent (inquit Cunradius) prout dicunt , præcipitatum mercurii vulgi,*

vulgi, bene respicias, ne sit precipitatus solis, & quid pro quo substituatur.

Quod si Pseudochymicus sua tinctura presupposita in argentum viuum pro-
iectionem facere conetur, sis intentus ne agilitate manus quid auri in-
gerat.

Antehac non semel saltem contigit, quod loco puri argenti viui, amalgama
Solis vel Luna in tigillo fuerit: & argento viuo euaporante, argentum vel aurum
in fundo remanserit: atq; hoc transmutari vocitatum fuit.

Rubeum liquorem antimonii & auri diligentissime proba, quantum auri t e-
neat, nisi velis hac ratione decipi: si per communem probationem id certo experi-
mentari nequeas, ita vt aurum volatile redditum ei admixtum esset, tum ani-
mam Saturni adde & procede, veluti consuetum est, sic bene incorporabis.

Argentum, quod fuit inauratum, denuo fusum, aut alias in fluxione cum au-
ro mixtum vice argenti fini vsurpare nouerunt: quia ad prob. is auri maxime
facit.

Optimas quoq; argenti probas ex Venere soluta in aqua forti, qua argenti ali-
quid prius solutum fuit, consciunt.

Aurum finum (quod nonnulli facile albefacere norunt) dealbatum, dat in
pondere, coticula, graphio, coloritio & quartatione bonam lunam fixam, cui per
plumbum commune, gradatiuum aut cementum, dealbatione fugata, optima
graduatio accedit.

Nonnunquam adueniunt cum artificiali, malleabili, metallico & pellucido ar-
gento, quod scindi potest: Vix centesimus agnoscit (nec Pseudochymicus id fate-
tur) quod sit artificiosum, instar cornu pellucens argentum: Hoc, veluti qui-
dam adfirmant, Venerem facile fluxibilem, & dealbationes duras, si cum illis in
fluxione aliquamdiu stet, malleabiles & argentiferas facere poterit: Imbibe hoc
metallicum vitrum in Saturnum, & per cineritium separa, & videbis quomo-
do se res ea habebit.

Quibusdam quoque hoc corneum argentum pro tinctura alba habitum est, in-
tellige, ad Saturnum supra Cupellam in Lunam transmutandum, hoc modo:
Tincturam hanc permiscabant Saturno, qui euanescebat, argento remanente fi-
no: nihilominus transmutatio dicebatur Saturni in Lunam:

Aurum quoque Vngaricum admixtum particule plumbi, pallidioris coloris
redditur: Deinde per cementum plumbo separato, redit in Vngaricum aurum:
atque hoc illis vocatur, aurum Rhenanum in Vngaricum transmutare: simplici-
ores quidam hoc decepti sunt. Verum satis notum est, aurum Rhenanum
habere admixtam aliquam quantitatem argenti, ynde coloris est inter

aureum

aureum & argentum: si iam per cementum regale argentum separatur, remanebit aurum purum: Et facile fuerit ex Rhenano auro Vngaricum fecisse, sed cum amissione pristini ponderis: quia argentum remanet in cemento, vt & plumbum, stannum & cuprum, solo auro non tacto: Vnde non opus est, vt plumbum admisceant auro Vngarico, & sic quasi faciant falsum Rhenanum aurum, quia ipsum, quod verum est, vt sunt aurei Rhenani, eodem cemento hac ratione fiunt aurum Vngaricum vel finum.

40. Pergit Cunradus: *Calcinatum aurum mixtum cum bolo seu terra rubea, ipsi est terra Adamica, ex qua faciunt deinde aurum.*

41. *Pyrites in acri aqua, in qua argentum vel aurum sit solutum, imbibita & exiccata, donec virescat, venam auream in foemis ipsi prae stat.*

42. *Argentum viuum (imo cum argento vel auro amalgamatum) facillime in optimum argentum vel aurum coagulare sciunt.*

43. *Lunam in solem quoque tingunt suis sophisticis imposturis in fluxu: Cum vero sit separatio per cineritium, tum Saturnus ipsi vestem flauam exiit & in quartatione videtur, quod illud corpus saltem luna sit: Et sic est saltem tinctura coloris, non fixitatis.*

44. *Aurum insuper graduatione cum Venere eo vsque exaltant, vt Veneri in colore correspondeat: Limaturam huius soluunt in aqua non nimis acri ad dimidiam partem leniter (idque apud ipsos est animam Veneris extrahere) ac huic argentum imponunt ad soluendum, a quo deinde separant aurum: Postea dicunt, quod possint per animam Veneris ex argento aurum facere: De huiusmodi sophisticatione, iam ante meminimus sub 2. n. Hoc enim medio grassator ille graminæus vsus est.*

45. *Preparatur quoque tam argentum, quam aurum, vt sit in igne omnino volatile: quo probare nititur, suos pulueres nihil argenti nec auri continere, cum in fundo nulla corporalis substantia remaneat: Quis iam existimaret, eius relationem non esse verissimam? Audi, quid facias: si tale quid tibi offeratur: Imbibe id ipsum anima Saturni & misce cum celeri fluxu (ex tartaro & sale petraeana, ante incensis) deinde in plumbum mittas liquefactum vel argentum, & non aufugiet: Tum procedè, vt consuetum est, & experieris, quomodo haec auri vel argenti productio se habeat.*

46. *Ex nummis, grossis & taleris, auro obductis, argentum cementatione educitur, ita vt figuram externam retineant: at ita hoc perficitur, vt vix sit operæ precium: licet per se sit subtile artificium absque vtilitate.*

47. *Quantum doli & deceptionis contigerit & adhuc contingat cum eo, per se bo-*

no, artificio, quod ex auro substantia purissima & aureitas, salis, sulfuris & Mercurii Solis simul extrahatur, & in exiguam portionem reducatur in forma pulueris, atque is pro Lapide philosophorum, aut alia tinctura vtili habeatur, inque tantum argenti, quantum sinit auri, ex quo extraheretur, proiciatur, & ita Luna in Solem tingatur, vbi que fere satis notum est: Cum vero id sit absque vtilitate, imo etiam cum damno & expensis fiat, eo magis quilibet ab eo sibi cauebit.

Hæc extractio sulfuris ex auro, vt Cunradius asserit, est quidem absque vlla vtilitate, nihilominus artificium non ignobile habetur, nisi deceptores eo abutantur: Nam demonstrat hæc extractio & proiectio, artis possibilitatem, nec non chymicæ verum finem, quod cum principiis & mediis seu præceptis optime conueniat: Nisi enim color ab auro separari posset, tum nec ex argento viuo vulgi seu metallico Saturni, Iouis aut Lunæ, cum tinctura per fusionem mixto posset fieri compositum auri, & e contra, nisi hæc compositio ex illis duobus fieret, nec separatio eiusmodi contingeret: Verum si alius, quam verus artifex, inciderit in tale artificium, ostentationis gratia facit proiectiones cum eo, & iactabit esse eam veram tincturam, seque posse & scire eam conficere, quemadmodum eiusmodi exempla quamplurima sese offerunt.

Cornelius Agrippa testatur alicubi, se potuisse ex auro hunc subtilem spiritum extrahere: Interim qualis vir hic fuerit, ex eius epistolis apparet, nempe egestate obrutus & obætatus, cui hoc artificium, si id sciuerit, nihil profuerit.

Similiter Scotus ille Italicus (vt vocant) comes hoc optime nouit, fecitque Gedani cum eo proiectiones, ipse asserens, quod absque vtilitate esset: Atque hic ipse Scotus Imperatori significauit Kellei illius Angli tincturam, nihil esse aliud, quam ex auro detractum colorem, dixitque, vt de eo certior fieret Cæsar, quod deberet ab ipso Kelleo flagitare non vnici transmutationem in aurum, sed multarum librarum siue centenarum, quod non difficile ipsi futurum esset, si foret eius tinctura vera: sin minus, seu si ex auro esseteducta vel educenda, omnino impossibile: quia tantum auri non haberet, vnde tantum tincturæ extraheret: Hoc mihi à fide digno viro, tum temporis ex Anglia Reginæ nomine, legato eo misso, narratum est, qui ab ipso Scoto audiuerat: Hic addidit, Cæsarem ex Scoti monitu hoc desiderasse ab Anglo, atque hunc in se id recepisse, sed nunquam esse-

Etum dare potuisse. Quæ si ita sint, siue non, perinde est: Scio enim multos aliter æstimare.

Verum hæcenus dictis duo consentiunt, quod idem à principe eius loci magnam pecuniæ summam receperit, ex qua quædam præstitit, quæ Anglis mirifica videbantur, hoc est, ex projectionibus tactis (quarum adhuc effectus, nempe aurum aliquot vnciarum Pragæ extate dicitur) præter modum liberalis fuit: vnde fama eius innotuerit longe lateque: At bonis illius infiscatis, nihil reliquum remansit: si habuit quid præter ex auro detractum colorem, cur non sibi vixit & vitauit loca sublimia, vnde præceps & vita & fama caderet? Verum cum illo artificio extractionis sulfuris, auri & projectionis eiusdē in metalla comparauit sibi apud illum principem gratiam & nomen, imo pecuniam & bona: quibus omnibus non indiguisset, nisi esset stultus & abiectissimi iudicij homo, si veram tincturam habuisset.

Ad hæc, quod ex auro argentum viuum eduxerit ex Cæsaris postulatis, id constat, vt Penotus totam illam historiam (*in præfatione libri mercurialium aquarum*) annotat, quæ contigit illo Pragæ morante: vbi rum sulfur auri manserit: id non exprimitur.

Ex quibus patet, illam tincturam fuisse ex auro eductam, & propterea nec ipsi, nec ipsius hæredibus, fructuosam, imo potius damnosam & inutilem: Eiusmodi plures fuisse possessores tincturæ ex auro detractæ credibile est, nempe plerosq; tales, qui plus famæ, quam rei familiaris inde contraxerint, imo plus interdum infamiæ, quam honoris, cum detestandum Pseudochymicorum nomen haud subterfugerint, idq; deceptionibus notissimis in variis locis meruerint, quales traduntur fuisse Bragadinus, Keuenhillerus, Justenhouerus & nostro tempore Scotus ille V Vyllebij, qui suis projectionibus toti fere Europæ se iactabundum ostendit, nihilque differentem ab aliis ante declaratis, effectibus & euentibus eius haud bonis quamplurimis attestantibus.

48. Cunradius inter alia quoq; hæc tradit: *Cupro minus plumbi, quam fas sit, apponunt, ac deinde in cupella separant eousque, dum euauerit Saturnus, & de Venere aliquantum remaneat: Hoc vocant illi in Saturno fixam Venerem.*

49. *Adhuc impossura Pseudochymica superest, si non omnib. maior, tamen non minima, quod quidam ex illis (quibus mediis aut viis, id ipsi optime notum, dummodo rationem reddere aliquando de iis possent) de perfectissimo & magno vniuersali, lapide Philosophico, alii autem de alia speciali tinctura Luna vel Solis (qua-*
tamen

tamen ab aliis preparata fuerint) quid nacti sint, cuius vna parte in multas vtiliter projectionem & veram transmutationem fecerint: Addunt præterea (licet falsissime) sese hæc præstantissimas medicinas metallorum à principio ad finem preparasse, ac posse ac velle adhuc (si modo aliquot millia talerorum ipsis numerentur) de nouo conficere: Quibus mendacis magna præmia & præclara bona sibi conciliarunt, quæ vt recipiant, precibus adhuc inuitandi sunt: Cum vero lapis siue tinctura (quam alius fecit atque illi mirabili modo, interdum quoque contra conscientiam consecuti sunt) absumpta fuerit, imo sæpe (quod dolendum, pessime perdita, tum vera ipsorum quoque ars transmutationis finem sortita est.

Quicquid hic Cunradius retulit, re ipsa & experientia satis innotuit: Possumus equidem quamplures enumerare, qui projectiones tincturarum in diuersis locis nostro tempore fecerint, paucos autem, qui vel eruditione vel vitæ probitate ac secrete suas res agendo nomen reliquerint: In causa est, quod horum omnium tincturæ vel fuerunt absque lucro & ex auro extractæ, vel si veræ, tamen non à possessoribus confectæ: Si enim factæ essent ab illis, non haberent causas, cur publice vulgo eas iactarent: Nam qui eas ostentant, per eas lucrari desiderant: Non sunt igitur veri Philosophi, etiamsi possessores alicuius particulæ veræ tincturæ existere possint: Hæc est præcipua causa, cur veri artifices, & qui ipsi opus perfectum præpararint, rarissime appareant, & qui apparent, eos vtplurimum non esse veros.

Accepi (inquit Hohenlandius) à nobili quodam viro nostra hac ætate monachum quendam Italum hac arte confisum religioni & ordini suo renunciaisse & in Germaniam venisse, vt liberius viueret, cucullam & aspera monasteriorum detestatum, sed dum incautius se gerit, duos in intimam ipsius familiaritatem sese insinuasse, à quibus postea in sylua quadam ex itinere maximo scelere trucidatus sit, quorum alter puluerem apud monachum repertum pro suo diuersis principibus & magnatibus ostenderit, & mille imposturis sub falso scientia nomine homines illuserit. Hæc ille: qualis ille fuerit, multis innotuit, cuius nempe clausus lemiaureus alibi ostenditur, vt superius sub num. 29. meminimus.

Posthæc Cunradius mirabilem fabulam Pseudochymicorum enarrat, quæ sic habet: Si persuaderi tibi illorum iactationibus passus fueris, quod ex vrina pueri & puellæ annorum 7. 8. 9. aut 10. (qui saltem pane albo & vino toto illo collectionis vrinæ tempore nutriri debent) & ex optimo

50.

vino albo Homunculum Philosophorum (quo iuxta eorum narrationem ad omnium artium cognitionem peruenireopsis) conficere voluerint & debuerint, qui cum Arcano sanguinis humani, aqua Rosacea & optimo vino conditus argenteo coctleari, vt ipsi mentuntur, artificiose pascendus, & quando (suo tempore) vocem edat, ex vitro subtiliter educendus sit, ne iterum in fundum decidat & pereat, inque sua prima materie aquam redeat, si, inquam, ad hæc credenda adductus fueris, vide, ne ex ebore exigua oscicula quasi humana facta, in vitrum proiciant, tibi que persuadeant fatuo, homunculū adfuisse quidem, sed ex negligentia quadam periisse, vt oscicula saltem sint reliquæ, quæ presentiam eius attestentur: Ridiculum est, quod narrent, eum esse virum contractæ breuitatis, altitudinis palma, indutum plerumque toga talari ex veluto, dormire in lectica exigua clausa, asidere mensæ in sella rubea sericea, loqui de omnibus rebus sapientissime, esse subtilium discursuum, ac re ipsa comprobare, quod sit Philosophorum filius: Et quid mendaciorum eiusmodi est, quæ nuge ante paucos annos tractatæ sunt. Hæc Cunradus.

Non mirum est, hæc fabulas & eiusmodi innumeras à bruttalibus hominibus esse effictas & creditas, cum sæpenumero in Philosophorum libris, filii conceptionis, Embryonis, sanguine suo nutiendi, generationis, natiuitatis & educationis, donec ad iustam ætatem perueniat, mentio fiat, si ad literam nudam respiciatur: Sed qui eiusmodi ita intelligat, se omni intellectu carere manifeste ostendit: Vix aliquid actionis humanæ vel naturalis vel artificialis excogitari potest, cui nō opus Philosophorum, aut secundum partem aut rotum assimiletur, at propterea non imaginandum est, aut nihil esse id, aut omnia talia, prout dicuntur: Sunt illa arcanissima & filiis doctrinæ reseruata ad discernendum, ad reliquos vero, quales sunt Pseudochymici, inuolendum, vt se vix inde expedire queant.

Antedictæ fabellæ & hæc consonat, quam nuper quidam pessimus deceptor & Pseudochymicus, quibusdā ex vulgo simplicioribus persuasit: nempe sese fuisse in monte Veneris (imitatione illius Tanheuseri) ibique didicisse multa arcana, quæ sciret in Chymicis, plurimaq; mirabilia vidisse, inter cæteros senioem quēdam comitem sellæ suæ, cui tam diu insedisset, agglutinatum mēbris contractis, ex quo monte miro astu, per multos dies à cibo & potu abstinens tādē euaserit: qui nebulo postquam maximam Germaniæ oram suis dolis & mendaciis (patriam & nomen subinde mutans) cum multorum damno peruolarit & circumuenerit, dignus foret vt in subterraneā C. yptam aliquam,

aliquam, non Veneris, sed sceleris eiusmodi fociis convenientem detruderetur, quo ibi tot tantaſq; imposturas & fraudes, quas perpetravit, pœnitentia & sera & seria expiaret, nec aliis imposturum (nobis sem se mentiendo & Chymicum) falsissime imponeret.

Ultimo adiciit Cunradius de dolis circa aurum potabile hoc modo: De imposturis, quas Pseudochymici cum falso suo auro potabili exercent, veluti & aliis Sophisticationib. multa adhuc dicenda forent: Verum quid agendum? Sunt tot nequitiarum pessimarum genera, vt impossibile sit, ea omnia agnoscere, multo minus enarrare: Quid bono illi Penoto cum Sophistico illo auro potabili, ex oleis Caphura, Caryophyllorum, sem. fœniculi & vitrioli, ante paucos annos Praga contigerit, ex libro eius de medicamentis Chymicis, videri potest: Hodierno quoque die quidam statum suum honestius considerare deberent, & cum Sophistico suo auro potabili tacere, si illud non haberent melius, dum folia auri miscent cum sale tartari, ac superfuso spiritu vini aliquoties incendunt, ac deinde cum spiritu vini ruborem inde, non (veluti falso opinantur & asserunt) ex auro, sed ex sale tartari extrahunt, idque rubeum extractum suum aurum potabile fucose prædicant: Dolus eiusmodi homines omni ex parte comitatur: Huc utque Cunradius.

Cui vnum & alterum deceptionis Pseudochymicorum modum ex aliis authoribus adiciemus: Anshelmus Boethius in libro suo de gemmis, vbi agit de magnete argenteo, pa. 235. Argentum viuum, inquit, ad se trahere aurum & argentum spagyris & pyrotechnis iam diu notum est: Imo impostores Chymici huius rei notitia multos defraudant: Dum enim cinabrii partes se in argentum transmutare posse asserunt, id cum argenti laminis vrunt, vocant id cementare: Tum argentum viuum, quod latitat in Cinabrio, ad se aliquam argenti portionem allicit, qua absoluto opere reddita, putant se aliquam, vt dixi, Cinabrii partem transmutasse: sed falluntur, cum id argenteis laminis decesserit & saepe plus (igne aliquid consumente) quam extraxerit. Huius impostura facit quoq; mentionē Dionysius Zacharius veluti & Rubeus, multiq; alij.

Simili fucose (inquit Boethius ibidem) decipiunt, dum mercurium præcipitatum auree patinae imponunt illumque spiritu vini perfundunt: Quo accenso & extincto præcipitatus Mercurius excalesfactus nonnihil auri ex patina ad se nullæ visibili in patina nota aut macula relicta fugit, qui postea eadē forma, qua antea fuit exemptus, quantum attraxit auri, tantum reddit: Quod tamen ex auro attractum esse negant chymici, asserentes ex mercurii aliqua portione, à vi auri in illius agentis generatum: sed id falsum est, cum tantum auro decesserit, quantum mercurius attraxerit. Hæc Boethius.

54. Similiter Crollius in *Basilica sua* post descriptionem auri potabilis, Hoc loco, inquit, syncerum lectorem candide de quibusdā imposturis præcauēdis admonitum velim: posse illo puluere auri volatilis à malitiosis agyrtis litera longa dignis, vario modo simplicibus & incautis hominibus imponi: Communicatam ipsū aliquando cuidam Philosopho Corticario sub synceritate & pietate pharisaica, hypocriticum ac colubrinum dexterrime decipientem animum tegenti, qui hunc puluerem (postquam ei sulfuris triti admixtionem, per admonitionem vim percutiendi ademisset) de facie incognitum suis imposturis miscens, cum damno aliorum & suo commodo auri multiplicationem apud plurimos attentauit.

55. Idem furcifer postquam intellexisset à me Lunam in vulgari aqua separatoria solutam, & aqua vulgari salita repercussam deicere puluerem in fundum, qui ter vel quater edulcoratus postea ad ignem in tigillo liqueceret, & post fusionem cornu forma referret, hanc corneam Lunam incognitam, ad candelam & ignem facile liquefcentem & cultro scisciēlem, aliis mineralibus & plumbo admiscuit, & hac insigni ac damnabili impostura post cineritii examen apud improuidos multos Saturni in Lunam transmutationem mentitus est. Huc vsque Crollius.

His haud dissimilem imposturam quibusdam vsitatam addimus ex relatione amici cuiusdam: Sumunt Lunam finam eique liquefactæ tantum sulfuris vulgaris triti adiiciunt, quantum capere potest, ferro semper mouendo: Hoc argentum persimile est mineræ argenti *Glaß* Erg, seu vitreæ dictæ, seu potius plumbo, ita vt vix ab eo discerni queat: propterea Pseudochymici id vocant plumbum, cui sua sulfureitas sit adempta, idque facillime puluisculo quodam Sophistico vice tincturæ argentificæ superiecto in bonum argentum conuertunt, igne sulfur comburente.

Verum his tandem impostoribus finis aderit, vt & eorum imposturis, quas sub hac quarta nota satis copiose recensuimus, non ex nostra obseruatione aut ingenio, sed aliorum, prout authotes ipsos citauimus.

56. Posset autem quis Saturninus hæcenus dicta ita interpretari, quasi magis in damnum, quam emolumentum Reipub. vel Chymicæ expressa sint, vt quilibet, qui antehac eorum vltim ignorauerit, vel nunc primo eum addiscere & exercere queat: At qui ita iudicant, nimis sunt suo arbitrio subtiles & acuti, & verentur id quod haud verendum sit: Nos scripsimus hæc in cautionem bonorum & Chymicæ amantium, non in abusum malorum & Pseudochymicorum, qui si iis alias abuti præsu-

præsumant, (vt tamen vix opinor, nisi sua natura ad imposturas sint nimis proni & in ea praxi exercitati) vel huius tractatus lectione inducti, potius causas inueniēt, cur iis abstineant, seque in ordinem verorum Chymicorum potius, quam malorum, referant: Nec enim ideo taxantur vitia à Theologis viua voce vel scriptis, vt doceantur aut inculcentur, licet quidam ex iis, quæ audierint & legerint, multa post perpetrare possint ante non tentata: Nec à Iureconsultis criminum & facinorum actiones traduntur, vt scelerati iis operam impendant: Multo minus medici de venenis agunt, vt iis aliquis inficiatur aut per eat, sed vt infecti dignoscantur, quibus venenis conflictentur, vt ex signis singulorum discretis remedium cuique suum infallibile sit in pròptu: Ita nos dolos, imposturas & deceptiones Pseudochymicorū, nec non notas singulorum diuersas collegimus, vt ex signis cogniti omnibus bonis vitentur & à veris Chymicis eo facilius vulgo dignoscantur: ne optima ars cum pessimo fucō & sophisticatione, doctissimi & probitate excellentissimi viri cum nefariis nebulonibus, vt ante monuimus, confundantur: sed sua cuiq; laus aut vituperium, suum cuique præmium aut pœna, honos & dedecus sit in propatulo: Iniuriam quoque nobis & suo proprio iudicio is faciet, qui vitia taxanti & falsitates aliorum confundenti & refutanti, eadem ascribat:

tum enim Prophetæ & Apostoli, concionatores & omnes
iudices eorundem, quæ taxant, criminum & imposturarum, essent obnoxii: quod illis vt indignum, sic à rationali hominis discurfu
longe alienum est.

1383-982 bound with

2/2

582

off

